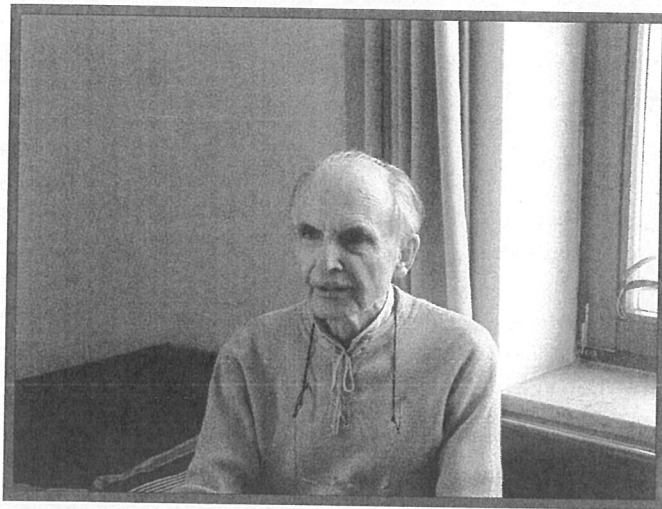

DRUHÝ DÍL

**„Tento zážitek mne duševně změnil“:
Přeživší a pamětníci si vzpomínají**

zodpovědní, ani jejich později narození potomci, z těchto událostí neměli žádné vědomí křivdy a bezpráví, ale přesto z vnitřních a hlavně zahraničních politických důvodů považovali za nutné oportunisticky o tom nemluvit. NDR v tomto následovala, protože nehodlala „socialistickou jednotu“ ohrožovat etnickým diskuzemi. Velký počet vyhnanců, také ze severních Čech, tam nebyl veřejně brán na zřetel. Jinak tomu bylo v Německé spolkové republice. Tam se stali tito vyhnanci pro konzervativní strany politickým rezervátem. Vyhnaní sociální demokraté se proti tomu stavěli marně. Ale podobně, jak tomu bylo v roce 1938 v Československu, nezmohli proti této převaze reakčních a nacistických proudů v politických seskupeních svých soukmenovců nic pořídit²¹. Toto vše zabránilo až do devadesátých let v Německu a v Čechách přeshraniční a nestranné překonání této temné minulosti.

Dokud se ovšem neotevřely české archivy, nebylo možné výpovědi pamětníků oficiálně ověřit a vyhodnotit. Vzpomínky různých lidí jsou zdrojem, který přináší určité zabarvení do popisu historie a více, než cokoli jiného, slouží k také k rozprávám i strašení. Ale konečně bývají potvrzeny a posvěceny až písemnými zdroji, přednostně oficiálními dokumenty, vládními spisy a kronikami – v moderní době novinami. Lidské vzpomínání má v sobě totiž záłudnost. I když svědkové jsou důvěryhodní a jejich záměry upřímné, není toto jejich vzpomínání zcela pravdivé. Z důvodu velkého časového odstupů, traumatických prožitků a politických předsudků, se může skutečnost zabarvit nebo pokřivit. K tomu dochází tak, že se vlastní vzpomínky a prožitky smísí s odposlouchaným tvrzením a přečtením cizích informací. To však neznamená, že musí být naprosto nepravdivé. Pravidlem bývá, že to vzpomínané je přinejmenším „skoro podobné“ tomu, co se stalo²². Při každé výpovědi je hlavní bohatství detailů a na to nepodstatné stačí odkaz na autentitu²³.

Dějiny z první ruky

Pro „generaci pamětníků“ z německých oblastí v Čechách (*Deutsch-Böhmen*) je hlubokým uspokojením, že nyní jsou k dispozici dokumenty z českých archivů, které „jejich pravdu“ potvrzují. Na druhé straně dostávají výpovědi těchto pamětníků jinou hodnotu. Nejsou již sporné, jako historické primární zdroje, na něž se nahlíží se smíšenými pocity, protože nejsou doloženy. Ale stávají se hnacím,

obrazovým a emocionálním životním svědectvím, které ilustrují strohé spisy z archivů – i když poněkud děsivým způsobem. Čeští novináři, pedagogové a umělci, kteří chtějí tyto poválečné události objasňovat, používají rádi tyto „příběhy z první ruky“ a chtějí tím své čtenáře, žáky a diváky upoutat a dojmout²⁴. Když dějiny již nevzbudí emoce a poskytují pouze suchá čísla, zmizí v prachu spisů. Emoce se mohou zneužít k politické propagandě, ale mohou také vzbudit lidský cit a rozpaky.

„Tyto zážitky mne duševně změnil“ stěžoval si Hans Jäckl v roce 2005 v Georgensgmündu. Je to traumatický dlouhodobý následek, který jeho život více poškodil, než krátkodobé způsobené násilí samo. Vězni koncentračních táborů, lidé, kteří přežili gulag a byli obětí etnického pronásledování, o tom podávají podobné zprávy. Druhý díl této publikace doplňuje rozsáhlé nelitostné výpovědi a úřední zprávy z prvního dílu. Jak napsal Herbert Voitl v roce 2005 ve svém komentáři k páterovi Maximiliánovi: „...je to přímé zobrazení týrání a mučení mužů v postoloprtských kasárnách, jak to nenalzáme ani přibližně v českých zdrojích“²⁵. Má to ovšem současně dokumentovat, že čeští občané dnes mají odvahu toto odkrývat. Tyto výpovědi pamětníků jsou – až na dvě výjimky – pořízeny na přání české veřejnosti, a ne jako dříve, k uspokojení německých soukmenovců. Čechům slouží k objasnění temné části jejich dějin a pro vyhnání Němce z Čech znamená skutečnost, že Češi jim naslouchají, přinášejí úlevu a možná dokonce vyléčení. Jsou částí projektu „Pravdou k smíření“.

Pod tímto úhlem je také nutno nahlížet na zveřejnění listiny „Úmrtí na základě zabití, týrání nebo vazby v žatecké oblasti“. Nevidíme v tom nástroj ke kolektivní žalobě, ale virtuální hřbitov, pomník na papíře. Jeho význam není v holých počtech obětí. Nejedná se jen o čísla, která mohou dojmat nebo děsit, ale za těmito informacemi je nutné vidět biografie lidí, data narození, povolání, bydliště a ulice, a na konci jejich nečekaná a převážně násilná úmrtí – ta jsou zde hmatatelná. Vyhnaní Němci k této listině přispívali jednotlivými informacemi půl století. Po zahájení projektu na vydání této publikace byl vydavatel zásobován v podstatě do posledního okamžiku dodatečnými informacemi a korekturami. To ukazuje, jaký význam má tento způsob vzpomínání lidí na své mrtvé a ospravedlnuje zveřejnění v následné dokumentaci.

Andreas Kalckhoff

1. V roce 2002 byly okresy jako správní jednotky zrušeny a nahrazeny tzv. pověřenými městy. Až do roku 1960 tvořil Žatec, Podbořany, Chomutov a Kadaň vlastní okresy. V letech 1960 – 2002 spadal Žatec a Podbořany do okresu Louny.

2. Všechny výpovědi pamětníků, byly zpracovány a přeloženy podle záznamu na kazetě VHS, kterou natočil Bambušek a byly již v listopadu 2005 zveřejněny na internetu (dnes www.heimatkreis-saaz.de; Hans Jäckl své svědectví ale stáhnul). Miroslav Bambušek (*1975) divadelní autor a režisér používal tyto záběry pro svoji hru „Porta Apostolorum“, která byla uvedena v Praze roku 2005 (viz s. 464 v této dokumentaci).

3. Viz třetí díl této dokumentace s. 467.

4. Jedná se o výpovědi Heindricha Giebitze a Kurta Eckerta, které byly do této publikace znovu zařazeny.

5. Oblastní muzeum v Chomutově „Tenkrát v Chomutově“. Katalog výstavy dokumentů a svědectví, radnice, Chomutov 19. dubna - 23. června 2007.

6. Domovského zpravodaje Žatecka, zvláštní vydání v roce 2005, s. 10. Zde píše Herbert Voitl: „Zde následuje zpráva, která nám došla s velkým zpožděním, sepsána německým očividným pamětníkem o zavraždění kapucinského pátera Gauardiana Maximiliana ze žateckého kláštera při zpětném pochodu z Postoloprte. Tuto otřesnou zprávu prezentujeme na čelním místě, neboť nám dává živý obraz o trýznění a mučení mužů v postoloprtských kasárnách, a to tak, jak nenalzáme v textech z pražských českých zdrojů. Naopak! V nich se na otázky o mučení vždy odpovídá způsobem, jako by se nikdy nestaly, a že jsou výplodem německé fantazie.“

7. „Zpráva StB Most“, s. 241, „Parlamentní protokoly“, s. 194.

8. Zde je nutné poznamenat, že Otokar Löbl, který se narodil v Žatci po válce a v roce 1970 se vystěhoval do Německa, tyto příběhy sám považoval za naprosto přehnané a neuvěřitelné.

9. Koncem roku 1945 napsal tehdejší korespondent norského dělnického tisku a pozdější předseda Sociální demokratické strany Německa (SPD) a spolkový kancléř reportáž o českých zločinech na Němcích, která byla zveřejněna 10. ledna 1946 v německojazyčném americkém týdeníku „Poutník“. Zde je výňatek, který se speciálně vztahuje na Žatec a Postoloprty: „Nucená evakuace sudetských Němců začala okamžitě po skončení války. Od této doby se nepřetržitě v ní pokračuje. Nařízení vycházející z Postupimské dohody zde nehrají v podstatě roli..... Tyto nucené evakuace jsou spojeny s hroznými přehmaty.... Já jsem během války nedělal nic jiného, než průzkum a objasňování německých přehmatů v Norsku. Proto nemohu nyní zatajovat a zamlčovat, co je nyní na denním pořádku v jiných částech Evropy, i když si to někteří lidé budou vysvětlovat jako „propagandu soucitnosti“. Již jsem slyšel a četl mnoho zpráv, a které nebyly důvěryhodné, šly okamžitě do odpadkového koše. Ale zde jsou zprávy, jak nucené evakuovaní byli mláceni a bičováni, ve sběrných táborech, na transportech, a že byli zastřeleni jenom, že byli sudetskými Němci. Mám zprávy z Postoloprte u Žatce. Zde museli lidé le-

žet venku, ve dne a v noci obličejem k zemi! Kdo zvedl hlavu byl zbičován a jednoho rána, kdy nebylo porozuměno povelu v českém jazyce, bylo na ně stříleno z pušek. Do táborů byly posílány oddíly k mlácení. Ve více jak v jednom případě se stalo, že lidé se museli venku svléknout do naha. Někteří byli umláceni k smrti a některým byly pohlavní orgány roztrhány jako v případě v Žatci. Ke znásilňování docházelo ve velkém rozsahu. V některých případech byly ženy předem zbity do bezvědomí, než byly znásilněny. Zde je druhá zpráva ze Žatce. Pět hochů mezi 13 a 16 lety bylo postaveno kde zdi a zastřeleno, protože se několik kroků oddálili od jejich jim přiděleného místa Některé matky, které ztratily své jediné dítě, se oběsily ... Nabýváme sklíčeného dojmu, že se zde nejednalo jen o přehmaty podřízených dozorců, kteří se chtěli pomstít!“

10. Již několik měsíců po těchto událostech pronikly tyto informace do zahraničí, což obavy české vyšetřovací komise potvrzují. Pravděpodobně byl Brandt informován přes svého stranického přítele, sudetského sociálního demokrata Wenzla Jaksche, který měl ještě spojení do Československa. Také údajný Ing. Reiser, který byl v Československu vzhledem k předávání zpráv zatčen a později odsunut, patřil – podle českých zdrojů – k jejímu politickému vedení W. Jaksche (viz s. 194).

11. Pokusem přenést dějiny německé sociální demokracie v Československu do vědomí veřejnosti, bylo vydání knihy Seliger obce „Cesta – podíl a osud“. Dějiny dělnického hnutí sudetských Němců ve slovu a obrazu. Stuttgart 1972, z předlohy Willy Brandta a Bruno Kreiského.

12. Berlínský historik Ralf Meindl, vědecký spolupracovník na univerzitě dálkového studia v Hagenu, bádá o útěku a vyhnání Němců po druhé světové válce a sbírá k tomu zprávy svědků. Zjistil a tvrdí: „Čím více je skutečný děj mediálně zpracováván, tím více se smísí v paměti svědků s vlastním zažitím a pozdějšími informacemi“ (Stuttgartske noviny, 5. května 2012, s. 41).

13. Nutno je též odkázat na starší, ale podstatná německá zveřejnění: Lutz Niethammer: Lebenserfahrung und kollektives Gedächtnis. Die Praxis der „Oral History“. Bodenheim 1987. Viz též nová zveřejnění: Michael Maurer (vyd.): Mündliche Überlieferung und Geschichtsschreibung (= Aufriss der Historischen Wissenschaften 5). Stuttgart (Reclam) 2003; Juliane Spitta/ Hanns-Fred Rathenow: Trauma und Erinnerung: Oral History nach Auschwitz. Freiburg (Centaurus) 2009.

14. K tomu „Tragická místa paměti“ Průvodce jednoho regionu 1938-1945 studenti gymnázií ze severních Čech vás provedou po místech s pohnutou historií v Ústí na Labem, Chomutově, Kadani, Žatci, Postoloprtech a dalších. Pro Colegium Bohemicum, vydal Antikomplex, o. s. Praha 2010. Zde jsou zveřejněny výňatky z výpovědí pamětníků Petera Klepsche, Heinricha Giebitze, Uty Reiffové a Hanse Jäckla, které byly vydavateli poskytnuté Otokarem Löblem. Dále také výpovědi v: Sarah Scholl-Schneider / Miroslav Schneider / Matej Spurný / Marita Krauss: Sudetské příběhy, Vyhnaní – starousedlíci – osídlenci. Praha (Antikomplex) 2010. Srovnej k tomu články z českých novin, které jsou zveřejněny v třetím díle, ve kterém znovu přicházejí ke slovu pamětníci.

15. Viz poznámka 5.

Zavraždění žateckého pátera Maximiliana 7. června 1945

ANONYMNÍ ZPRÁVA

Následující zpráva byla sepsána 8. září 1955, ovšem nalezena teprve v roce 2002 ve starých spisech v klášteře Svatého Konráda v Altöttingu. Autor je neznámý. Josef Hilbert (páter Maximilian) byl přijat do spisu „Martyrologium Germanicum“ vydaného profesorem teologie Helmutem Mollem, který předal kardinál Lehman v roce 2000 papeži Johanu Pavlovi II.

V kapucínském klášteře v Žatci se vždy v neděli po svátku Božího těla slavilo procesí. Na hlavní ulici byly postaveny čtyři oltáře.

3. června roku 1945 to však nebylo možné. Proto páter Maximilian slavil v klášterním kostele mši svatou v osm hodin, při které mu ministroval bratr Elzear. Byla to jeho poslední mše svatá.

V tuto dobu se dostavil do kostela český voják ozbrojený samopalem, prohlédl všechny prostory a rozkázal, aby všichni obyvatelé kláštera nastoupili na náměstí. Páter Maximilian, který špatně chodil a potřeboval k chůzi hůlku, této výzvě uposlechl. Na náměstí byli postaveni i němečtí muži napravo a před radnicí stáli Češi, mezi nimi také čeští bratři P. Guardian Petrus a bratr Vitus.

V poledne tohoto 3. června 1945 se potom odváděli němečtí muži – mezi nimi se nacházeli také mládežníci – z náměstí. Transport měl jít do Postoloprť, což je město, které je vzdáleno asi patnáct kilometrů od Žatce. A tak museli pochodovat. V blízkosti nádraží však sedmdesátníci a invalidi již nemohli. Ostatní byli hnáni dále. Páter Maximilian šel v řadě s páterem Theodorem, bratrem Elzearem a ostatními duchovními. Ve výši Staňkovic bylo možné tento průvod ve své celé délce přehlédnout. Tu řekl páter Maximilian: „To je ale dnes procesí na Boží tělo! Účastní se ho 5000 až 6000 tisíc mužů“.

Páter Maximilian mohl ovšem jen těžko držet krok, byl nemocný na srdce a trpěl křečovými žilami. Když měl pochod malou přestávku, šel páter Max pomalu dále. Byl ale brzo znovu doběhnut a průvod ho předhonil. Brzo nato jelo vedle průvodu nákladní auto, v něm jeden český důstojník, jenž vzal pátera Maximiliana potom na auto. V Postoloprtech byli shromáždění muži z průvodu na nádvoří v kasárnách. Páter Maximilian tam již byl a modlil se.

Na nádvoří měli trochu klidu a mohli se ve stoje trochu zotavit. Ze studně si nosili vodu a jako nádoba jim sloužil klobouk pátera Theodora.

Asi tak okolo desáté hodiny večerní – byla ještě neděle 3. června 1945 – museli všichni nastoupit v řadě na nádvoří v kasárnách. Byl vydán rozkaz: „Dolů, kdo zvedne hlavu, bude zastřelen!“ Páter Maximilian ležel u nohou bratra Elzeara, hlavou na jeho kolenech. Začalo pršet. Řekl bratru Elzearovi: „Jsem hotový! Toto již dlouho nevydržím“.

Přestože všichni byli velmi unaveni, moc se nespalo, protože se celou noc střílelo.

Pondělí 4. června 1945. Všichni se museli velice brzo zvednout. Většina zvláště mladých lidí, byla odvedena k práci. Velitel lágru jménem Marek vyhledal lidi, kteří byli u SS a SA a ti byli na místě před očima druhých zastřeleni. Celá procedura trvala skoro celý den. Mrtvolky byly potom hozeny do příkopu v blízkosti dvorní zdi. K večeru byly potom odebrány všem vězňů „cennosti“.

Kapucíni museli odevzdat také své cingulum¹ a růženec. Páter Theodor také svůj dešťový kabát. Během večera mohli do Žatce odejít: lékárník, farář nemocnice, a pracovníci nemocnice a sanitáři. Také páter Theodor měl průkaz jako sanitář, ale nehlásil se, protože nechtěl své bratry nechat osamocené. V pondělí, po celý den, byli muži svědky hrozných událostí, které zde byly spáchány.

V noci z pondělka na úterý, tedy ze 4. na 5. června 1945, museli jako zajatci přebýti, těsně narvaní, v chlévě. Vzduch byl rychle spotřebovaný a mnozí věřili, že se příštího dne již nedočkají. Zvedla se zoufalá atmosféra. Bratr Elzear, který byl sám velmi unavený, udělil páteru Maximilianovi absoluci. Podle možnosti v těchto těsných podmínkách ji udělili také dalším zajatcům. Páter Theodor se snažil p. Maximilianovi ulehčovat, neboť on již byl na konci svých sil. Všichni ve chlévě byli zmoženi hladem křikem, sténáním a bédováním mučených, které ze dvora bylo slyšet až do chléva.

V úterý ráno byly dveře chléva otevřeny a lidi byli v poklusu vyháněni. Protože to nešlo dosti rychle, tak velitel Marek sebral páterovi Maximilianovi jeho hůl a udeřil ho s ní přes záda a bratra Elzeara také. Celý den se znovu na nádvoří kasáren děla hrozná zvěrstva a zajatci museli přihlížet. Večer dostali chleba. Jeden pro pět mužů. Páter Max to rozděloval. V noci byli znovu narvaní do chléva a vše bylo hrozné jako minulou noc.

Ve středu, 6. června 1945 ráno, byli tito lidé znovu vyháněni z chléva a museli sedět na nádvoří jako předešlý den. Byli naprosto vyčerpáni hladem, žízni a nedostatkem spánku, takže se drželi jenom s největší vůlí. I tento den museli přihlížet na popravy a tomu, jak eskorty odváděly lidi z nádvoří. Počet zajatců byl stále menší.

Noci ve středu a čtvrtek, z 6. na 7. června 1945, strávili znovu v chlévu.

Ve čtvrtek 7. června 1945 dostali trochu kávy, která byla asi přivezena ze Žatce. Vůz jel znovu nazpět do Žatce. Někteří muži prosili velitele Marka, aby páter Maximilian mohl tímto vozem jet také. Marek to ale nepovolil.

Během poledne začal zpáteční pochod do Žatce. Znovu se museli v šestičlenném řetězu mezi sebe naháknout a byli hnáni směrem na Žatec. Páter Max šel v řadě s páterem Theodorem, bratrem Elzearem a katechetem Majerhoferem. Páter Maximilian měl ovšem srdeční bolesti a musel být více nošen, než mohl chodit. To samozřejmě ztěžovalo pochod a přineslo nové rány bičem. Ve výši Bítozevsi (Witosess) řekl páter Maximilian bratru Elzearovi: „To je moje Kalvárie.“ Bratr Elzear ho chtěl utěšovat slovy, že se jde již do Žatce a zítra je přece slavnost srdce Ježíšova. Když jeho spolubratři ho ve své řadě již nemohli držet, tak jim pomáhali místní požárníci, kteří byli také v tom průvodu. Jeden hasič měl s sebou ještě flašku s černou kávou a tak měl páter Maximilian ještě trochu co k pítí.

V polovině cesty však dostal páter Maximilian těžký srdeční záchvat a nemohl již dále. Řada musela zůstat stát. Páter Maximilian řekl: „Nechte mě tu v příkopě na silnici sedět, když to bude vůle Boží, tak dojdu do Žatce, i když o několik hodin později. Jeho druhové to však nechtěli připustit, ale poznali, že páter Maximilian již nemůže dále. Udělili mu absoluci. Páter Theodor chtěl za každou cenu u pátera Maximiliana zůstat, ale vojáci tomu zabránili. Nuže ho posadili na okraj silnice. Průvod však musel pokračovat dále. Sotva ušli necelých padesát kroků, tak za sebou uslyšeli dva výstřely. To bylo kolem třetího odpoledne.²

Když přišli nazpět do kláštera, vyprávěli páter Theodor, Br. Elzear a katecheta Majerhofer, co se událo. Bratr Vitus se vydal okamžitě na cestu, aby zjistil osud pátera Maximiliana. Páter Theodor také okamžitě při příchodu průvodu do Žatce mluvil s vojáky, ale nikdo se nemohl o osudu pátera Maximiliana nic dovědět. Teprve po energickém jednání českého guardianu pátera Petrusa došlo k potvrzení zavraždění pátera Maximiliana a také bylo obdrženo povolení, ve vsí tichosti k jeho pohřbení na žateckém hřbitově. Páter Petrus odeslal zprávu o této smutné události do Prahy k řeholnímu vedení a na biskupní ordinariát do Litoměřic.

Ve stejný den, tedy čtvrtek odpoledne, přišel k faráři Bítozevsi, panu Rudolfo Skuthovi, německý dozorce silnic s nařízením předsedy místního výboru. Farář byl požádán o identifikaci mrtvého v silničním příkopě. Podle popisu mrtvého od dozorce silnic bylo faráři okamžitě jasné, že se jedná o pátera Maximiliana. Šel s dozorcem silnic na toto místo a našel pátera Maximiliana mrtvého v příkopu. Farář Skutha toto oznámil místní policii v Postoloprtech a ta poslala německého doktora Jezdinského k mrtvému. Tento konstatoval smrt zastřelením. Našel dvě místa zasažená kulkami za levým uchem a na hlavě nahore.

Místní výbor obce Bítozeves převezl mrtvého do místní márnice. Pohřeb drahého bratra se konal v sobotu 9. června 1945 ve 13 hodin na hřbitově v Žatci. To v tichosti, posvěcení převzal arciděkan Dr. Ignaz Preiss ze Žatce při spoluúčasti bratrů ze žateckého kláštera a katecheta Majerhofera a Kunze. R. i. p. Have pia anima!

Páter Maximilian se narodil 19. srpna 1887 v Mostě 17. září 1908 vstoupil do kapucínského řádu a byl 12. července 1914 vysvěcen v Praze. Studoval teologii na Pražské universitě.

POZNÁMKY

1. Cingulum, což je řeholní opasek.
2. K zastřelení pátera Maximiliana viz. zpráva Hanse Jäckla, příměho svědka této události. s. 336. V Žatci kolovala fáma, že nadporučík Zícha dal podnět k zastřelení. Tento ovšem toto obvinění jednoznačně popíral („Výsledky vyšetřovací komise“ s. 194). Údaje k zavraždění jednoho „přibližně 75 letého kuardiána“ podal oproti tomu Karel Hás (Karl Haas) oproti StB Most (s. 241). Jako možného informátora okolností,

mimo Marka, udal žateckého faráře, „Němec ze žateckého kláštera, který také později řídil exhumaci a pohřbení zmíněného kuardiána“. Že by tento byl k tomu vyslýchán není vydavateli známo. Dřívější postoloprský katechet Josef Heinrich Baukhabe, který byl vyslýchán parlamentní komisí, se o tomto případu nezmínil a nebyl na něj ani dotazován („Výsledky parlamentní komise“ s. 196).

Pamětníci 13. srpna 2005 v Georgensgmündu, s Herbertem Voitlem, Miroslavem Bamboškem a Otokarem Löblem (archiv Nadační spolek Žatec)

Natáčení výpovědi Eriky Denglerové, professor Voitl jako tlumočník v rozhovoru s Miroslavem Bamboškem (archiv Nadační spolek Žatec)

Ke konci války s námi maminka tancovala dokola

JOSEF-H. HASENÖHRL (+) Z PODBOŘAN

Jmenuji se Josef Hasenöhrl. Narodil jsem se v Podbořanech, kde jsem jako občan německých rodičů musel navštěvovat českou mateřskou školu, Sokol¹ a Tělovýchovnou jednotu², jelikož otec (Johann *1898), který byl zaměstnán u ČSD jako výhybkář, by jinak přišel o zaměstnání. Matka (Kamilla *1901 v Žatci) pocházela ze strojecké kovárny Bröckl a jako služebná si u bohatých podbořanských obyvatel (Kromann – nitě a stavitel Schön) přivydělávala na věno. Poznala zde otce a rozhodla se proto v Podbořanech založit rodinu a žít zde až do smrti. Bohužel otec zemřel již v roce 1942 na zánět slepého střeva a matka se musela od té doby sama starat o dvě děti, mou roční sestru Irene (*1941) a mne. K tomu všemu byl vysoce zadlužen rodinný domeček v Sadové ulici 468, takže matka musela pracovat i v noci. Někdy to ani pro mne nebylo lehké. Za „první republiky“ mi čeští spolužáci říkali, že jsem Germán, po roce 1938 mně zase naopak němečtí kluci říkali, že jsem Čech.

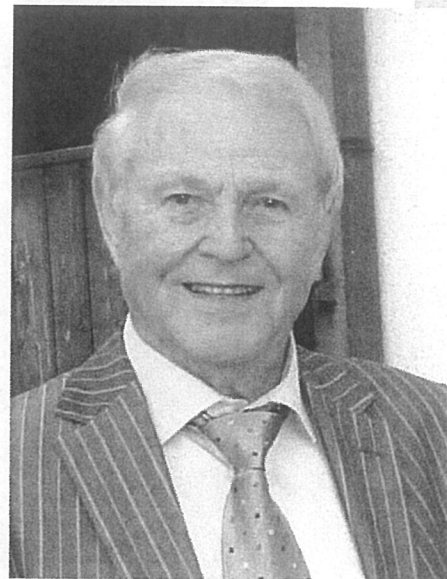
Dne 7. května 1945, po vyhlášení konce války v rádiu, nás vzala matka za ruce a tančila s námi dokola, radovala se a jásala, že nyní bude všechno lepší. Šla s námi okamžitě do kostela, který byl již přeplněný podbořanskými obyvateli. Děkan Josef Gernert držel svatou mši, při které děkoval Bohu, že je konečně mír. Však i on jako farář trpěl a měl veliké potíže pod Hitlerovským režimem, ostatně jako všichni ti, kteří pravidelně navštěvovali kostel. Po příchodu domů upekla matka bramborový dort a řekla, že toto je poslední dort z brambor. Na povrchu ho pomazala cukrovou polevou s kakaovou mřížkou, a my jsme tehdy mohli sníst kolik jsme chtěli a radovali se s matkou. Příští den se otevřely sklady v kasárnách, kde se nacházelo zboží, které nebylo k sehnání na trhu po celou válku. Každý naplnil vozíky, až praskala kola a táhl je domů. I matka získala plný pytel cukru (100 kg), látky, ručníky, povlaky, cigarety, asi 20 láhví vína a další domácí potřeby. Ostatně, když jsme za války něco potřebovali, tak jsme jeli do protektorátu, tam bylo ještě všechno k mání. Například při narození sestry nebyl u nás k dostání košíkový kočárek, v Plzni jich však v obchodech bylo plno. Otcí pravidelně vozili vlakvedoucí, kteří jezdili denně přes hranici, jeho oblíbené cigarety „Zora“ ve stovkovém balení.

Další den, 8. května, jsme v naší Sadové ulici viděli první ruské vojáky. Jeden přišel k nám na dvůr a prosil u studny o vodu. V prvním okamžiku jsme se lekli, ale matka rychle utíkala pro skleničku. Po napití pohladil voják mou čtyřletou sestřičku po tváři, poděkoval a odešel. Ale již první noc nás poučila, když jsme zaslechli ženský pláč a křik, a po nahlédnutí do sousedových oken jsme vidě-

li, co se děje. Třináct vojáků znásilnilo jednu patnáctiletou dívku; paní Gruss, která chtěla chránit svoji dceru Bertu, rozštíplí sekerou hlavu na dva díly. Oni si totiž přes den vyhledali své oběti, viděli, kde bydlí jaká hezká dívka. Dívky se totiž první dny vůbec neschovávaly, naopak mnohé z nich s nimi koketovaly. Nyní však všechny utíkaly z domů a i moje matka mě a sestru vzala a utíkala se schovat do řepného pole. Celou noc jsme pouze v pyžamech leželi za sebou v drážce mezi řepou. Pouze strach nás hřál. A tak to chodilo každý večer. Později jsme se schovali do kukuřičného pole a vzali sebou pytle

na přikrytí. Přes den jsme byli doma nebo v práci a večer opět v polích. Jelikož jsme bydleli vedle nemocnice, schoval nás pak později soused Dr. Steiner v nemocniční místnosti s označením „Infekce“. Tam se Rusové báli vstoupit. Bylo nás tam 24 osob, já jediný mužský. Museli jsme se každý večer převléci do nemocničních košil a pro případ dělat, jako že máme spálu. Takto jsme přežili „osvobození“ ruským vojskem. Přes den byli milí, učili nás i jezdit na koních, bavili se s námi, učili nás rusky a my jim za to přinesli z domova víno a cigarety. Taky jsem viděl, jak čeští kluci (Jarda Lácha) chtěli německé dívky ustříhnout copy a ruský voják vytáhl pistoli, že ho zastřelí. Viděl jsem ale taky, jak se čtyři známé sedmnáctileté dívky nechaly od mladého, hezkého důstojníka vozit v červeném kabrioletu po podbořanském okolí. Potkal jsem je i v parku Krásného Dvora, kde se s nimi nechaly fotit (fotku vlastním). Nebezpečně však bylo přes den nosit hodinky, šperky, vysoké boty nebo jezdit na kole. Toto vše oni sebrali. Říkali jsme tomu „capcarap“. Po odchodu ruského vojska pak nastal týden klidu a matka slíbila, že vše bude opět tak jako dříve. Někteří ruští občané zde ale ještě zůstali. Tak například o vedoucím nemocnice (nějaký Kara Uženov) se říkalo: „... s ním moc nemluvte, on je nebezpečný a je od KGB“³.

Bohužel, nyní nastala teprve ta nejhorší doba, kterou jsem v mém životě poznal. Denně přicházelo více a více českých občanů z vnitrozemí, kteří si vyhledávali domy,

Josef-H. Hasenöhrl, 1928-2012
(privátní archiv J. Hasenöhrl)

Rok 1939: Oslava 1. máje sudetoněmecké strany v Podbořanech (privátní archiv J. Hasenöhrl)

vyhodili majitele a sedli do hotových, zařízených bytů, podniků, statků, továren atd. Většinou museli majitele všechno, až na 25 kg pro osobu, zanechat v domě, nebo bytě, a to za přítomnosti člena Národního výboru.

Všeobecně museli všichni podbořanští němečtí obyvatelé ihned po skončení války odevzdat rádia, dalekohledy, foťáky, šperky, zbraně atd. Po opuštění domů pak přišli do tábora – tehdejších kasáren. Když byly kasárny plně obsazené, tak byl připraven vlak, vždy tak pro 1200 osob, a tyto osoby byly dopraveny v nákladních vagónech do východní nebo západní zóny Německa. Tímto způsobem bylo na 4600 podbořanských občanů vyhnáno ze svých domů – někteří potřebovali staletí na to, aby svůj majetek pořídili.

Denně jsme se s matkou střídali u okna a dívali se dírkou přes staženou roletu, která pocházela ještě z doby zatmění, abychom sledovali procházející, kteří si prohlíželi domy k převzetí. Národní výbory jim vydaly seznamy domů, které jsou ještě volné. Když někdo zvonil, tak jsme neotevřeli. Delší dobu nás chránil lístek, který nám napsal známý Čech: „Dům již konfiskován.“ Takže většinou po přečtení odešli. Pak jednoho dne viděl jeden člověk matku u studny, jak šla pro vodu a už se nedal odmítnout. On, Josef Lácha, přišel s policií a my museli otevřít. Žádal, aby mu byl dům č. 468 v tehdejší Sadové ulici přidělen, což se také stalo. Druhý den jsme se museli všichni tři přestěhovat do mého pokoje na půdu a on zabral všechny místnosti v přízemí, včetně nábytku a potravin ve spíži. Tak to šlo

týden, než přišla jeho žena (roz. Kovaříková) se synem a dcerou. Od této doby jsme měli v domě peklo. Moji matku uhodila, když si vzala ze zahrady pro sestru mrkvičku, nebo šla ke studni pro vodu. Denně byla bita. Matka, která neuměla česky, jí jednou řekla, že ve svém životě poznala již mnoho Čechů, ale žádný nebyl tak zlý, jako ona. Ona to otočila a udala matku, že řekla, že jsou Češi špíny a špatný národ, a tím byla soudem odsouzena k trestu smrti, podle § 1 o urážce národní cti. Nebyť příbuzného Václava Fürsta, zaměstnaného u soudu, tak by matku veřejně na náměstí pověsili.

Po propuštění se musela denně hlásit na Národním výboru, a denně dostávala dvě adresy, kam musela jít zadarmo prát prádlo. Nejhorší to bylo v hospodách. Já musel po mé práci pomáhat matce ždímat prádlo, jelikož ona neměla již sílu. Jídla bylo málo a celou dobu jsme byli živi pouze z toho pytle cukru. Brambory s cukrem, okurky s cukrem, kukuřice s cukrem, zkrátka vše, co se na polích dalo sehnat. Dne 6. listopadu 1945 přišel zástupce Národního výboru s tlumočníkem Gerhardem Schindlerem (německý občan – bývalý měřič počasí) a sdělil, že musíme dům opustit, a že máme povoleno pouze 25 kg/osobu, které si můžeme vzít s sebou. Matka i já jsme dali rychle potřebné dohromady na váhu. Když jsem tam dal moji krabičku s doklady, tužičky, nožíky, hračky apod., odkopla moje matka krabici z váhy, která letěla až na druhou stranu silnice a křikla, že takové klumpy nepotřebuji, že je nutnější peřina, kterou tam pokládala rychle na váhu. Přesto nám ještě ta zlá paní Láchová půlku z toho vzala. Všechno, co se jí líbilo. Nakonec matka vzala pro sestru ještě z kamen lahvičku s dudlíkem, která stála v hrnci s teplou vodou a chtěla to dát malé k pití. V tom okamžiku vyrazila paní Láchová mamince flašku z ruky, která se rozbila a řekla: „Kam vy nyní půjdete, už jí potřebovat nebudete.“

Následně nás odvedl pan Schindler do dřevěné boudy v parku, kde dříve hlídač parku uschoval nářadí, a tam jsme přežili vánoce 1945, až do podzimu 1946. V zimě vál škvírou dovnitř sníh, že jsme někdy měli celou pokrývku zasněženou. Náš volný čas jsme využili k tomu, že jsme sháněli staré noviny, které jsme sežvýkali slinami a pak zalapili škvíry v prkenných zdích. Na Štědrý večer jsem prosil matku o druhý plátek chleba, odmítla s tím, že bych na další den pak už nic neměl. Vánoce 1945 proto také nebudu moct nikdy zapomenout.

Po příchodu mého strejdy z amerického zajetí a jeho rodiny, která byla na nucených pracích v Chýni a na dole v Kladně, spalo v té boudě šest osob na zemi. Večer jsme museli dát stůl a židle ven a slámu z venku rozprostřít na zem. Tak jsme žili osm měsíců, než byli strejda Lorenz Hasenöhrl s tetou Marií a bratrancem Erichem odsunuti.

Přítom hrál strejda dvakrát týdně první křídlo v české kapele Františka Baráka, a za „první republiky“ hrál jako český voják každý večer v Praze v 18 hodin večerku v rozhlase. K tomu musím ještě dodat, že matka splácela až do května 1948 poctivě splátky na dům, ve kterém jsme už dávno nebydleli. Ale ona to chtěla mít bez dluhů a počítala stále s tím, že se jednou vrátíme.

Já musel s mým českým kamarádem Geraldem Wágnerem v letech 1945/46 denně chodit s malým bubnem vyhlášovat ve všech ulicích městské zprávy, on v češtině a já v němčině. To jsem dělal asi přes půl roku, než se Gerald odstěhoval do Karlových Varů. Pak jsem musel chodit na pole vykonávat zadarmo pomocné práce u správce Tondy Volavky, Na kopci 86.

Mimo shora uvedených potíží byl ještě horší strach z českých obyvatel. Denně bylo slyšet, že ten nebo onen byl zavražděn nebo zastřelen. V Podbořanech jsem registroval celkem 128 zavražděných osob. V tom nejsou započtení zabítí, jelikož měli uniformu z Africa-Korpsu.

15. května 1945 se museli všichni muži hlásit na hřišti Masarykovy školy a vzít s sebou jídlo na tři dny. Z okolních oken se všechno sledovalo a velická část občanů byla svědky bestiálních činů. Nejhorší na tom bylo, že členové SNB přišli již opilí, což jim dalo ještě větší odvahu.

Květen 1945: němečtí nucení dělníci v Podbořanech, v tehdejší Rudigerově ulici na zpáteční cestě z továrny na porcelán. V první řadě je šestý zleva mladý Joseph Hasenöhrl. Revoluční gardisté mají oblečeny horní díly stejnokroje „ukořistěných“ uniforem Africa-Korpsu (privátní archiv J. Hasenöhrl)

mládež musela pochodovat dokola a zpívat „Die blauen Dragoner sie reiten ...“, a přitom je tloukli kolemjdoucí býkovcem po zádech. Kdo měl klobouk se šňůrkou, tak mu vrazili klobouk přes uši, až zařval a krvácelo mu ucho. Mému třídnímu učiteli Karl Punzetovi natrhli celé ucho. Přítom německý občan Franz Spirk z Tovární ulice 382, bývalý německý komunista, pomáhal SNB, a ukazoval na všechny, kteří měli nějakou funkci nebo byli u SA nebo SS. Jakmile zjistili člena SS, tak byl okamžitě na místě utlučen. Já osobně jsem viděl Honzu Schmolika (*1928) jak ho zavraždili, až mu vytekl mozek. Na místě musel Herbert Kirchof vykopat jámu, svléknout ho a zahrabat. V jeho botách se našly ještě dámské hodinky. Jelikož hrob nebyl dost hluboký, koukaly mu prsty u nohou ven.

Ty pak jeden z esenbáků patou tak dlouho sešlapával, až nebylo nic vidět. K tomu bych chtěl ještě dodat, že chudák Schmolik vůbec nevěděl, jak se k SS dostal. Byl k tomu donucen, jako mnoho jiných. Byl u normálního vojenského útvaru a dostal čtyři dny dovolené. V Praze při přestupu na vlak musel déle čekat a tak se vydal z nádraží ven, kde se nacházel pro německé vojsko bor-

Červen 1945: Němečtí nucení dělníci vykopávají za podbořanskou porcelánkou pod dohledem „revolučních gardistů“ hroby pro své právě zastřelené kamarády (privátní archiv J. Hasenöhrl)

Josef Hasenöhrl (vlevo) a Jaroslav Wagner se domlouvají na dalších pracích na místě údajného pohřebiště. Dosavadní pátrání úspěch nepřineslo, bude se v něm ale pokračovat. Foto P. Klus

U Podbořan pátrají po masových hrobech

■ ALEŠ KASSAL

Podbořany/Očihov - Pátrání po poválečných masových hrobech s několika desítkami těl probíhá u Podbořan. Na poli ve směru na Očihov postříleli členové re-

v SRN. Rodák z Podbořan hradí náklady spojené s hledáním. V prostoru zvaném místopisně Element šlo podle dostupných pramenů o akt, jenž měl být odplatou, snad i osobní, za válečné hrůzy.

ČR jsou pohřebiště např. klad v Brně, Jihlavě, Písku či Rakovnicích. *"Naštm úkolem je nalézt ostatky, vy zvednout je, provést podrobně zdokumentování. Poté s budou odborníci snažit tělo identifikovat. Až toto vš*

del. Tam ho chytli esesáci a slíbili mu, že nenahlásí přestupek, když podepíše přihlášku do jednotek SS. Jelikož bylo tři měsíce před koncem války a vědělo se všeobecně, že je válka prohraná, myslel si, že k tomu asi už vůbec nedojde, ale to se mylil. Za týden si pro něho přišli a tím byl začleněn do složky SS.

Mládežnickému náčelníkovi Josefovi Liebloví ohrančili patou na trávníku čtvereční metr, dali mu obojek do úst a on musel ten metr trávníku jít jako pes. Při tom mu obojkem roztrhli celá ústa a musel být odvezen do nemocnice. Pak jsme všichni pochodovali do porcelánky, kde byl zřízen pod vedením SNB internační tábor. Velitelem tam byl vrchní četnický strážmistr Vojtěch Babůrek. A zde to teprve začalo. V první den bylo hned pět osob zavražděno. Mládež se musela postavit podle velikosti do jedné řady, pak se půlka musela postavit tak, aby ten nejmenší stál proti největšímu. Já, tehdy nejmenší, stál proti Alfonsovi Eberllovi a pak jsme se museli fackovat a boxovat na nos. Kdo svůj protějšek šetřil, dostal od hlídačů býkovcem přes záda. Alfons tehdy dostal takové čtyři rány, že druhý den nemohl ani stát. Všem tekla z nosu krev a obličej jsme měli úplně krvavé. Když jsem ráno přišel do umývárny, byla celá podlaha a stěny postříkané krví. Mého souseda pana Platschka jsem nemohl poznat, tak byl v obličejí oteklý a celý zkrvavený. Kdo měl jen trochu české jméno, tak ho tloukli k nepoznání. My jsme pak museli chodit

„Hledání masových hrobů u Podbořan“ – titul článku v Deníku Lučan z 15. října 2003 (výňatek), na snímku vlevo Joseph Hasenöhrl (privátní archiv J. Hasenöhrl)

denně na práci. Každý musel unést stokilové pytle. Když ne, tak nedostal jídlo. Já byl jeden z nich. I po cestě domů z práce (lze vidět na přiloženém snímku, jak se čtyři ozbrojení muži pyšně ukazují a stojí před námi) přišli někteří o život. To podle nálady hlídačů. Tak u domu Köttiga jsou zahrabáni Urbanek Karl (*6. 12. 1886) a Rutscher Adolf (*26. 10. 1890).

Josefa Menzla (*20. 12. 1924) ze Sadové ulice dne 9. 5. 1945 odtáhli do udírny řezníka Standfesta, protože odmítl chodit po silnici a použil chodník. Za živa ho pět členů „Rudé gardy“ pověsilo na řeznický hák. Když si pro něj přišla jeho matka, aby ho pohřbila, visel ještě na háku a měl na zádech od háků šest děr. A až to byla Žatecká ulice, Letovská, Valovská nebo další, všude leží pod zemí zavraždění občané města Podbořan. I pan Lácha zastřelil neznámého vojáka, který měl na sobě uniformu z Afrika-Korpsu. Tehdy to chtěli nosit všichni. Členové „Rudé gardy“ to nosili obzvláště. Moje matka našla v domě pana Láchy pod uhlím schované dvojce africké uniformy, úplně prokrvácené. Druhý den visely na šňůře vyprané. Jejich nositelé leželi zavražděni na Blšanské ulici. Rudolf Svoboda to pozoroval z nákladního auta, byl to Josef Lácha s jeho přítelem Dudou. Na těchto akcích se hlavně podíleli: SNB – Trunecský, Kryšpín, Karel Srb⁴, Lokajiček Bartolomej – jeden z nejbrutálnějších, Marek Mira, velitel Gardy Krejza Josef a další.

V červenci 1945 jsem se byl z práce umýt od špíny ve Vorka – rybníku. Vlezl jsem do vody a při plavání jsem sundal bílou pásku, aby nebyla mokrá. Jeden z „Rudé gardy“ to viděl a odvedl mě na stanici do města. Tam byl Josef Krejza, který mě zbil a skopal. Chtěl mě dát do vězení a začal se mnou sepisovat protokol. Když jsem mu řekl své jméno, ptal se, zda znám Gretu Hasenöhrl. Já mu řekl, že je to moje sestřenice. Najednou byl jako mílius. Až později jsem se od Gréty dozvěděl, že to byl její nastávající manžel.

Dne 7. června 1945 jsem v odpoledních hodinách hezkého letního dne vyšel z pekárny Někvičky, kde jsem byl pro chleba. A tak jsem viděl, jak 68 známých podbořanských občanů pochodovalo po Očihovské ulici směrem na Očihov. Ozbrojení hlídači v uniformách Afrika-Korpsu, v počtu asi dvanácti osob, šli po stranách. Na konci jsem poznal trafikanta Fritze Schuma (*31. 5. 1920), který seděl na svých berlích, jelikož měl amputovanou nohu a byl nesen dvěma kamarády. Druhý, taktéž s amputovanou nohou, byl Rudolf Stocklassa, kterého taky nesli. Já to doma vyprávěl matce a ona říkala: „Asi chudáci musí ně-

Pátrání po masových hrobech na poli u bývalého elementního lesa (privátní archiv J. Hasenöhrl)

kam na práci do lesa". Druhý den jsme se dozvěděli, že byli všichni u lesa Element zavražděni. V noci zbudil Karel Srb občany z blízkého Očihova, kteří je museli svlékat a uložit do dvou hromadných hrobů⁵.

Pochopitelně oni každého z nich znali. Byli to převážně poctiví občané města a obchodníci. Ti, co vše zavínil, byli dávno za horami⁶. Já s nimi po třiceti letech sepsal zápisy a oni přesně věděli v jakém hrobu kdo je, a jak leží. Většina z nich měla rozštípané hlavy s vyteklým mozkiem.

Já osobně jsem na vlastní náklady chtěl všech 68 osob nechat pohřbít, tak jak se na křesťana patří, bohužel jsem místo dodnes nenašel, i když jsem dvakrát nechal pole probagrovat. Ohlásil se ale jeden svědek, který u toho byl, a za 2000 DM mi všechno se slzami v očích vyprávěl. Počínaje těmi posledními začali je pažemi zabíjet, aby šetřili municí. Až pak, když sem a tam se někdo ještě cukal, tak dostal ještě ránu z pistole. Říkal, že byli dost opilí a jeden horlivěji než druhý chtěl ukázat, co dokáže. Byl ve věku osmnácti let a říkal si, co zvláštního vykonal. Dnes kvůli tomu nemůže spát a lituje toho, co udělal⁷.

Mně jsou známa všechna jména a na ministerstvu vnitra v Praze o tom do nedávna ležely všechny protokoly.

Údajně si je někdo z Brna vypůjčil. Kdyby je ale chtěli najít, tak ať se podívají pod Čísl. 616 taj/ 47; Přílohu 2: K výň. VII-C-12504 / taj-47-3, ze dne 14. 7. 1947.

I když jsme mysleli, že už je konec, tak jsme byli v červnu opět internováni a museli jsme do tábora. 26. 9. 1948 byly přistaveny opět vagóny pro dobytek, do kterých nás naložili, zamkli a řekli, že to jede na Sibiř. Za tři dny nás na nákladním nádraží ve Vejpřtech vyložili a na sklápěčkách nás rozváželi po vesnicích Krušných hor, které tehdy byly dokola oploceny ostnatým drátem. My jsme přišli do Loučné a museli jít pracovat do uranových dolů. I moje matka, ve věku 48 let, fárala. Oblast jsme nesměli opustit, nesměli jsme z počátku chodit ani do vedlejších vesnic. Hranice byla až v Horním Žďáru, kde byla přes silnici závořa, takže do Karlových Varů jsme mohli teprve v roce 1955, kdy nám byla vnučena česká státní příslušnost. Z Jáchymova nás pak přeložili do Příbrami, a až po dvanácti letech jsem mohl rozvázat pracovní poměr s Jáchymovskými doly. Po studiích jsem pak pracoval jako ředitel závodu AMATI. Při první příležitosti jsem v roce 1973 utekl do západního Německa, kde nyní spokojeně žiji⁸.

Transport vyhnanců 25. června 1945 v Podbořanech, Kadaňská ulice 396, před domem Josefa Liebla (privátní archiv J. Hasenöhrl)

1. České tělocvičné hnutí.
2. Tělocvičné hnutí sociálních demokratů, kteří se oddělili od Sokola.
3. Správa nad městy byla po konci války z části převzata českým státem prostřednictvím tzv. správních komisí, které byly pověřené ministerstvem vnitra a částečně tzv. revolučními národními výbory. Toto bylo určeno prezidentskými dekrety. Na některých místech se však do správy prosadili protiprávně jednotlivci, jako v Podbořanech Josef Tříška, který předtím kolaboval s Němci. Byl podporován německým komunistou Josefem Neubauerem, který se poté hlásil k Čechům. Tuto informaci nám poskytl Josef Hasenöhrl.
4. Pravděpodobný spolupachatel Karel Srb z Očihova zemřel v roce 2006 ve stáří 90 let. Redaktorovi Českého rozhlasu Pavlu Polákovi se podařilo získat zajímavý detail z jeho životopisu, který by nám mohl vysvětlit jeho surové počínání v roce 1945. Jeho nevlastní dcera vyprávěla, že v rodině byl označován jako „muž gestapa“, protože si v té době dobře rozuměl s Němci. Také z jiných případů je známo, že mnohé zločiny na sudetských Němcích byly spáchány kolaboranty, kteří doufali, že se těmito činy mohou očistit před svými českými spoluobčany (Süddeutsche Zeitung 19.1.2011).
5. O masové popravě v Podbořanech se píše v tajné zprávě Státní bezpečnosti (StB) Most z 25. srpna 1947. V květnu 1945 byly v Podbořanech a okolí zajišťovány osoby německé národnosti, zejména příslušníci SS a SA a funkcionáři NSDAP. Tyto osoby byly dodávány do věznice v Podbořanech a do zřízeného zajišťovacího tábora tamtéž bez jakýchkoliv seznamů a spisů, jelikož zajišťování prováděly, pro nepřítomnost bezpečnostních orgánů, laické živly. Koncem května 1945 dostavili se do tábora příslušníci sovětské armády vedeni důstojníkem, kteří podle nezjištěného klíče vybrali 70 Němců, většinou příslušníků SS, a udali, že je odvádějí, aby byli odvezeni do Ruska na práci. Němce pak odvedli směrem na Očihov a podle zpráv v místě kolujících je u lesa po pravé straně silnice na Podbořany – Očihov u polní cesty asi 150 m od lesa na poli po pravé straně polní cesty postříleli a v poli po levé straně cesty zakopali do jámy velké asi 5 x 4 m. Svědci tohoto případu zjištění nebyli. Jednomu z Němců se podle nezaručených zpráv podařilo uprchnout do lesa a pak do Německa, kde případ oznámil Mezinárodnímu Červenému kříži. Na stanici SNB v Podbořanech docházejí často dotazy po osudu jednotlivců, v nichž je mimo jiné uváděno, že byli podle získaných informací postříleni u lesa v Očihova. Stanice SNB, poněvadž jí není nic úředně známo, odpovídá zahraničním tazatelům, že se nepodařilo zjistit, co se s tou kterou osobou stalo. Podle zjištění byly na místech, kde byli postříleni Němci pohřbeni, nalezeny o Dušičkách zapálené svíčky, jichž se používá na hřbitovech, a položeno kvítí. Tyto věci byly odstraněny, aby k místu nebyla upoutávána pozornost obyvatelstva. Místo, kde jsou Němci pohřbeni, je dobře znatelné podle vyvýšeného náspu u polní cesty a propadliny. Svědci případu se nepodařilo zjistit a mezi českým obyvatelstvem asi vůbec žádní nebudou. (Hlášení Oblastní úřadovny Státní bezpečnosti v Mostě pro VII. odbor MV o exekuci provedené v červnu 1945 v Očihově v okrese Podbořany, 25. srpna 1947 Most).
6. Na půdě Spolkového národního archivu v Berlíně bylo mezitím zjištěno, že mezi oběťmi byli skutečně nacističtí funkcionáři. Náhod-

ná kontrola ukázala, že pravděpodobně sedm z devíti vybraných osob bylo členem NSDAP, mezi nimi starosta a místní vedoucí strany z Očihova. Osmý patřil podle jiných zdrojů k jednotkám SS, pravděpodobně byli mezi 68 mrtvými ještě další členové SS a SA (Süddeutsche Zeitung 19.01.2011). Josef Hasenöhrl si vzpomíná, že mezi nimi byli dva bývalí SS příslušníci, oba měli amputované nohy a šest jich bylo příslušníky SA.

7. Dle sudetoněmeckých pamětníků jsou počátky masakru v Elemetním lese spojeny se dnem 7. června 1945, kdy v hotelu „Slunce“ v Podbořanech společně popíjela skupina Čechů. Jeden z těchto mužů, jenž pocházel z Kladna, řekl přítomnému správci místní věznice, že před třemi lety ztratil v masakru v Lidicích (340 obětí) synovce, „dej mi za to 100 Němců“. On na to: „mám jich 68 a ty můžeš mít“. Tito němečtí obyvatelé byli odvedeni do Elemetního lesa (Süddeutsche Zeitung 19.01.2011). Zmíněným pamětníkem byl Josef Hasenöhrl, který ovšem tuto výpověď vyvrací. Dle něj byl ten opilý Čech Josef Krejza, manžel jeho sestřence, který mu později o těchto událostech detailně vyprávěl. Jeho synovec nebyl zavražděn v Lidicích, ale sestřelen anglickými letci. „Bylo tak odvečeno 68 mužů z vězení samozvanou českou revoluční gardou, jejichž velitelem byl Krejza“, sdělil Josef Hasenöhrl vydavateli této dokumentace.

8. Josef Hasenöhrl doplňuje svoji výpověď líčením z „vyhnání“, ze kterého je zde uveden zkrácený výňatek. „První vyhnání se uskutečnilo 25. června 1945 v Podbořanech, kdy byl v Kadaňské ulici sestaven první transport. Snímek ukazuje koňský potah s naloženými pytli před domem rodiny Liebl v Kadaňské ulici čp. 396, která musela opustit svůj domov. Všechny vybrané osoby obdržely 25. června instrukce, že všechna rádia, fotoaparáty, zbraně, hudební nástroje, spořitelní knížky, zlato, šperky a peněžní částky přes 50 říšských marek, stejně tak jako klíče od domu, je nutné odevzdat, a že byt či dům je s okamžitou platností zabrán státem. Dále je nutno se hlásit a shromáždit se ve 14 hodin v Kadaňské ulici s 25 kg nejpotřebnějších věcí. Můj bratranec Erich a Alfred, kteří byli s dalšími muži internováni v táboře bývalé porcelánky, obdrželi toto sdělení ve 12 hodin a museli okamžitě odejít domů, aby si mohli sbalit své věci. Každý byl doprovázen strážníkem. Já čekal v Kadaňské ulici se svojí matkou Kamillou Hasenöhrlovou (*1901) a se sestrou Irenou (*1941) tak dlouho, dokud se transport s našimi příbuznými nedal do pohybu. Nejdříve se kontrolovala jména vyzvaných osob a potom se vážil jejich majetek (ze kterého si české strážce vzaly, co se jim líbilo) a ostatní bylo naloženo na koňské potahy. Erich měl holínky, které se jednomu strážníkovi zalíbily, a musel je vyzout. Strážník je okamžitě vyzkoušel a bohužel mu pasovaly. Tak stál Erich bos v zimě. Kolem stály všude hlídky s páskami Revoluční gardy a stále komandovaly, kradly a dávaly pozor, aby nikdo neutekl. Původně se mělo jít pěšky, ale potom rozhodl jeden strážník, aby ze statku Hanla vzali žebříňáky, protože starší lidé by to nezvládli. Nyní si musely kontrolované osoby sednout na žebříňáky a ostatní museli s malým ručním vozíkem jít pěšky. To celé začalo ve 14 hodin a skončilo po třech hodinách, když ještě svítilo slunce. Moje matka a sestra Irena šly domů do Parkové ulice 468, kde jsme byli ještě ve vlastním domě, ve kterém jsme mohli zůstat bydlet do 11 hodin 6. listopadu 1945. Potom jsme byli i my z domova vyhnáni.

Ráno 3. června jsme byli probuzeni střelbou a křikem

HEINRICH GIEBITZ ZE ŽATCE

Jmenuji se Heinrich Giebitz, narodil jsem se 9. 11. 1928 v Žatci. Moje matka se jmenovala Aloisie, můj otec Anton Giebitz. Otec byl zaměstnaný v žateckém pivovaru. Až do 4. třídy jsem chodil v Žatci na základní školu, v roce 1938 do žateckého gymnázia. Později jsem ještě docházel asi jeden a půl roku na doupovské gymnázium. Poté jsem se vrátil do Žatce a asi osm dnů před koncem války jsem byl hospitalizován v nemocnici v Žatci, kde mi byl operován krk. Po svém propuštění z nemocnice jsem byl až do příchodu Rusů doma.

Na předchozí dobu, tedy od roku 1928 až do roku 1938 se vlastně již nemohu upamatovat. Naše ulice, kde jsem bydlel, byla převážně osídlena Němci. Byly zde také tři nebo čtyři české rodiny, se kterými jsme vycházeli dobře. Seděli jsme často, jak je to na předměstí zvykem, přede dveřmi a povídali si. Jestli to byli Němci nebo Češi, to bylo jedno.

Později jsem se dozvěděl, že když chodil můj otec v Žatci do školy, že měl spolužáka, který se jmenoval Alois Haas. Ten převzal později po válce farmu jako národní správce a já jsem u něj pracoval, nebyl jsem tedy v táboře. Moje matka byla ve škole s jakýmsi Karlem Haasem, který byl potom v Žatci dokonce policejním prefektem.

Příliš se na tu dobu již nepamatuji, ale jak bylo řečeno, v podstatě nebyly mezi Němci a Čechy skoro žádné rozdíly do té doby, než zemřel český prezident T. G. Masaryk. Potom se ve vládě začal výrazněji projevoval vliv Edvarda Beneše. V Sudetech získala podporu Sudetoněmecká strana, SdP, nazývaná Henleinova strana. Nevím, zda byla radikálnější více nebo méně, nemohu se k tomu nijak vyjádřit, byl jsem příliš mladý. Ale potom přišli do Žatce, vyslání prezidentem Benešem, Češi, kteří obsadili v úřadech významnější místa. V té době započaly konflikty mezi Němci a Čechy. Když přišel na úřad Němec, seděl tam často Čech, který mluvil pouze česky a neuměl německy. To byl počátek lehčích konfliktů. Po obsazení území Sudet v roce 1938 německou armádou se v podstatě zase všechno uklidnilo a ti Češi, kteří bydleli u nás v Mariánské ulici v Žatci, zůstali a žili zde dál.

S těmi žádné problémy nebyly až do doby, kdy do Žatce přišli Rusové. V podstatě byl klid i nadále, ale 1. a 2. června se Rusové stáhli. Velení převzali Češi, říkalo se, že to byli Svobodovci. Dne 3. června jsme byli probuzeni křikem a výstřely na ulici. Všichni obyvatelé mužského pohlaví od 16 let museli na náměstí. Říkalo se, že si nikdo nic nesmí vzít sebou, že to je pouze shromáždění. Když jsme šli po ulici, bylo všude československé vojsko ozbrojené samopaly a puškami. Dostávali jsme první rány, a to celé

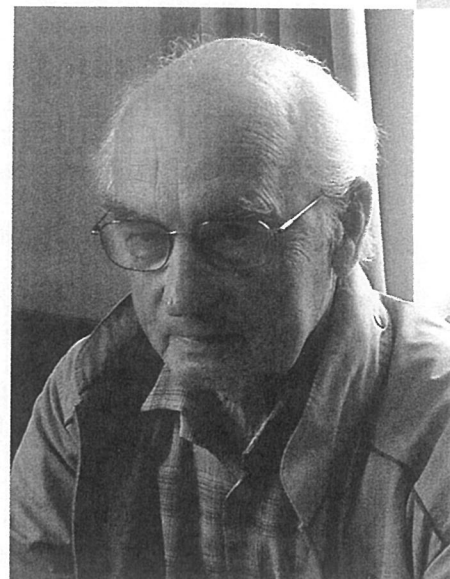
šlo s námi od našeho domu až nahoru na náměstí. Já jsem dostal minimálně 10-15 ran obuškem, rukou a pěstí. V podstatě to nebylo tak hrozné, byl jsem mladý a mohl jsem rychle běžet. Náměstí již bylo plné Němců. Ti se museli postavit do čtverce. V jednom bloku jsem stál také.

Mysleli jsme, že tu bude nějaký proslov, ale potom se najednou od Libočanské branky, kterou jsme přišli nahoru, ozvaly výstřely. Zástupem se šířila informace, že tam byl někdo zastřelen, ale já jsem to neviděl, slyšel jsem jen ty výstřely. Z druhé strany, od nádraží přišel nějaký Němec a ptal se, co

to znamená. V tom okamžiku vzal jeden Čech samopal a střelil ho do břicha. Ležel tam na zemi, než přijel druhý na motorce s přívěsem a tohoto zraněného ještě přešel. On ještě žil a naříkal, ale dostal nohou kopanec a zůstal nějak viset mezi spoilery. Motorka mu vytáhla, jeden nebo dva metry střev na silnici. Řidič zůstal se svou motorkou stát a skopl to nohou. Zraněný muž se už potom nehýbal.

Najednou zaznělo „abmarsch“ – odchod. Museli jsme pochodovat ve dvou proudech. Jeden šel Nákladní ulicí a druhý Kněžskou branou dolů směrem k řetězovému mostu. Tam dole se potom oba proudy znovu spojily. Pochodovali jsme potom směrem na Postoloprty. Nikdo jsme nevěděli, kam se jde. Dole u železniční trati bylo seřadovací nádraží. Mysleli jsme si, že nás naloží a že nás někdo budou deportovat. Někteří byli přesvědčeni o tom, že pojedeme na Sibiř. Ale šlo se dál pěšky, jednou nebo dvakrát jsme se zastavili a já jsem viděl, že tam zase někoho zmlátili, proč, nevím. V Postoloprtech nás dovedli do kasáren. Bylo tam velké množství shromážděných mužů, všichni ze Žatce. My jsme leželi venku na dvoře, od neděle 3. až do 4. června.

Ve dvoře, nalevo od vchodu, byly kasárenské budovy a vpravo zákopy. My jsme si sedli na kraj zákopů³. Najednou se začalo střílet, nevím proč, nevím ani, zda ty střely šly do lidí nebo ne, nebo zda to byly varovné výstřely. Skočil jsem do příkopu a viděl jsem, že ze země čouhá ruka

Heinrich Giebitz
(archiv Nadační spolek Žatec)

nahoru. Takže v těch zákopech, které byly asi jenom 60 cm hluboké, jsou zakopané mrtvolky. Tak jsem zase velice rychle z toho zákopu vyskočil.

Večer nás hnali do koňských stájí. Já jsem nebyl přímo ve stáji, ale pouze v chodbě, která tam vedla.

Potom najednou v noci zazněly rozkazy: "Aufstehen" vstávat, "Niederlegen" lehnout, a hlídky křičely: "Auf" – nahoru a některé "nieder" – dolů. Z něčeho měly strach, a proto začaly střílet do lidí. Vedle mě byl jeden muž zasažený do kolena. Ležel venku. Já jsem ho znal, byl to stavitel, myslím, že se jmenoval Heinzl. Následující den ho potom zastřelili. Jeho koleno bylo zničené, viděl jsem, jak mu nateklo a jak bylo 20-25 cm silné a všechno plné krve. Potom vojáci ještě několikrát stříleli do davu. Jestli byl ještě někdo zraněný, nevím. To se odehrálo dne 4. června.

4. června jsme leželi stále ještě venku na dvoře, potom nás třídili. Kdo byl členem SA, političtí vedoucí, a tzv. Blockleiter, to je něco jako blokoví vedoucí, a ti kteří byli v NSDAP, byli vytrženi a odvedeni. K tomu musím říci, že tito tzv. političtí vedoucí buněk a uličních bloků z NSDAP byli převážně staří muži. Oni nebyli povoláni do vojska, protože byli příliš staří. Ti v postatě jenom chodili a předávali zprávy rodinám, že jejich syn nebo muž zemřel. To nebyli žádní náckové. Řekl bych: Ubozí lidé. Ti byli vyřazeni a odvedeni.

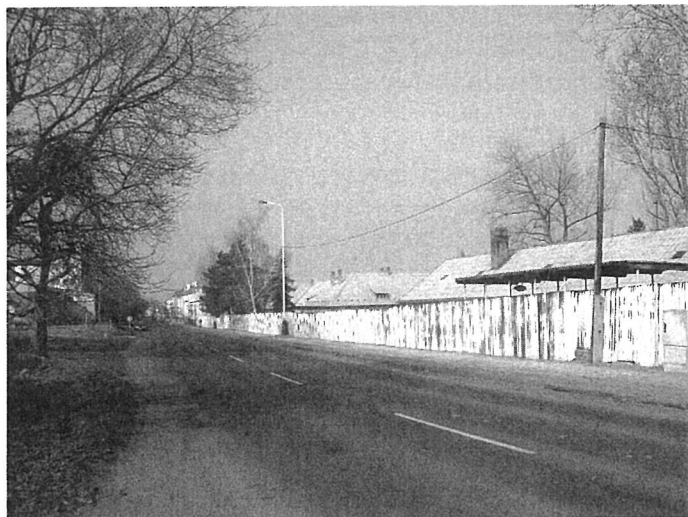
Přišla příští noc a my jsme byli stále v tom průchodu. 5. června předvedli pět hochů, bylo jim přibližně 13 až 14 let. Říkali, že utekli nebo chtěli utéci. Tak to tvrdili vojáci. Potom se zase říkalo, že ti kluci šli na sousední pozemek a chtěli si nasbírat jablka. Je to možné, ale nevím to přesně. Hlad jsme měli všichni, protože do té doby jsme neměli nic k jídlu. Ti kluci pak byli postaveni ke kasární zdi a vedoucí tábora, jakýsi Marek prohlásil, že každému, kdo nebude poslouchat a kdo nebude dělat to, co je rozkázáno, tak se mu stane to stejné, jako těmto dětem. Byly jim staženy kalhoty a potom byly mláceny. Krev jim tekla po nohách. Za chvíli však přišel jeden důstojník s pěti muži, zaujali palebné postavení, byl vydán rozkaz pa! A začali střílet na těch pět kluků. Dva byli okamžitě mrtví, jeden byl pouze postřelen, kde, to jsme neviděli. Přiběhl ke střelci a prosil ho, že chce k mamince. Další salvou vojáci postříleli i ty zbývající tři. Když bylo po všem, rozkázali vybraným Němcům, aby ty děti odnesli a asi pochovali.

Příští den ve čtvrtek bylo řečeno, že se mohou všichni mezi 16 a 18 roky přihlásit. Na kasárním nádvoří byly postavené dva nebo tři stoly a tam sedělo pět nebo šest mužů a každého se ptali, jestli byl u HJ. My jsme řekli, že ano, protože HJ nebyla žádná dobrovolná záležitost, ale povinnost. Znal jsem žatecké Čechy, kteří také byli u HJ. Já jsem byl například v té době u HJ v oddíle č. 18 a tam byl velice příjemný oddílový velitel. Potom mě přeložili do oddílu č. 16 a tam jsem byl jenom dvakrát nebo třikrát, protože se mi tam nelíbilo. Na to mě od policie odvedli za

trest na práci. Hlásili jsme se tedy na kasárenském nádvoří. Ptali se nás, zdali se chceme učit česky. Řekli jsme ano, ono nám také nic jiného nezbývalo. Měli jsme dokonce v roce 1938 celé čtyři týdny vyučování v češtině, než přišla německá okupace.

Nás bylo 39 hochů, to vím přesně. Hlídky nás doslova dokopala do nějaké zadní místnosti, bylo zde už asi 200 mužů. Stáli a nemohli si lehnout, nemohli si ani sednout. Bylo strašné horko a bylo tam pouze jedno malé okno. Bylo to něco podobného asi jako prasečí chlívěk. Tam nás nacpali. Ti muži, kteří tam byli, vypadali hrozně. Zakrvácení, zmrazení, dva nebo tři z nich se zbláznili, jeden se svlékl a prohlašoval, že je balerína a dokonce začal tancovat. Jiní se snažili zpívat píseň: Die Wacht am Rhein, tedy: Hlídky na Rýnu. Vojáci rozkázali, aby byl klid, a pohrozili, že pokud nebude klid, hodí dovnitř ruční granát. Ostatní oba psychicky nemocné muže zmlátili, protože se báli o svůj život. V této místnosti se mohlo jen stát, bylo velmi horko, žádná voda, vůbec nic. Bylo to brutální. Byli jsme tam přes noc. Ráno byli tři nebo čtyři muži mrtví. Zemřeli sami, nebo byli usmrceni těmi, kteří se báli o svůj život? Nebo snad zemřeli na následky zranění? Na vlastní oči jsem viděl muže, jehož tvář byla naprosto zešílená, jeho čelist byla zlomená, zuby visely ven. Jiný měl hlavu jako jedinou krvavou masu. Vlasy a krev bylo všechno, co zbylo z jeho obličeje. Také brzy zemřel.

V pátek ráno se široká, dvoukřídlová vrata otevřela a nás 39 mladistvých vyvedli ven. Přivedli nás do konírny, kde jsme za pomoci trakařů a vidlí museli čistit konírnu. Bylo tam asi 20 cm koňského hnoje a sláma. Všechno jsme museli vozit tam, kde byly ty zákopy. Částečně přímo do zákopů a částečně na jiné místo a ukládat na jednu hromadu. Když jsme to dělali, viděli jsme, že muži, kteří byli s námi v oné místnosti, byli také vyvedeni. Nevedli je ale

Bývalé kasárny SS v Žatci, dnes Pražská ulice (archiv Nadační spolek Žatec)

přes nádvoří kasáren, ale zadem k nízké budově. Ještě jsme mohli vidět, jak jsou bití a potom padaly výstřely. Jednoho z nich jsem znal, byl to pan Schneider a byl povoláním švec. Byli to starší lidé. O Schneiderovi vím, že byl v Postoloprtech zastřelen. Pokud vím, tak žádný z nich se nevrátil nazpět.

My, kteří jsme vykydali hnůj ve stájích, jsme potom byli třemi nebo čtyřmi ozbrojenými jezdci hnáni do Žatce. Částečně cvalem, částečně pomalu, tu a tam někdo dostal ránu, ale to nebylo to nejhorší. Předtím jsme dostali černou kávu a já dostal první kus chleba. Byla to asi čtvrtka dvoukilového chleba. Pak jsme dorazili v Žatci na Střelnici.

Zde nahoře v sále jsme leželi a potom nás řadili k práci. Měl jsem štěstí, že jsem se dostal k přátelům na drůbeží farmu, kterou převzal Alois Haas, spolužák mého otce. Pracovali jsme tvrdě, částečně jsme také stěhovali nábytek. To, když přijeli noví Češi. Když se jim nelíbil nábytek, museli jsme pro nábytek do jiného domu. Měli jsme dva koně a povoz. Také jsme se museli starat o tyto koně a pracovat na polích, která měl pan Haas. Pracovali jsme těžce, ale dostávali jsme stravu. Když byl pan Haas špatně naladěný, tak jsme ještě dostali kopanec, ale to nebylo tak hrozné. Později přišla jeho paní se synem. Směli jsme si s nimi dokonce někdy i sednout k jednomu stolu, pokud byl ovšem hospodář dobře naladěný. Trvalo to až do začátku února.

Začátkem února nás zavedli do bývalých SS kasáren². Zde již byl můj otec. Říkalo se, že odtud bude vypraven transport do Německa. Odvedli nás k hospodě „U Žáby, která byla blízko plynárny. Zde jsme byli znovu podrobeni osobní prohlídce. Neměl jsem nic kromě toho, co jsem měl na sobě a starého chlebníku, ve kterém byla jedna stará košile, kalhoty a pár bot. To jsem dostal od pana Haase jako pracovní oblečení. Odvedli nás k nádraží, kde nás naložili do dobytčích vagonů. Trvalo to asi hodinu. Náhle zde nebyl žádný Čech, jenom ruské vojsko. Museli jsme vystoupit a stáli jsme na nádraží. Nikdo nevěděl, co se děje, nikdo se o nás nestaral. Byli jsme volní a nevěděli jsme, kam máme jít, takže jsme se vrátili zpátky do kasáren.

V kasárnách jsme byli až do 15. nebo 16. února. Potom jsme šli znovu na nádraží. Opět jsme byli naloženi a přes Furth im Wald transportováni do Bavorska. Můj otec s námi nemohl odjet, protože byl mezitím odeslán do Kladna do dolů na práci. Otec byl válečným invalidou z první světové války a měl ztuhlou ruku. Jeho ruka mu díky těžké práci, ke které byl přidělený, natekla. Byl tedy propuštěn

do Žatce, dostal dokumenty a musel se v Žatci hlásit na národním výboru. Zde bylo zjištěno, že jej dokumenty opravňují k tomu, aby se vrátil zpět do svého bytu. Ale byt byl již obsazen. Když to otec zjistil, sdělil to na MNV, odkud ho poslali do kasáren.

Má matka byla přidělena na venkov na zemědělskou práci, na jaké vesnici nevím. Přišla nazpět do Žatce a ubytovala se nedaleko plovárny na Mlýnském příkopě do pracovních domovů, které byly součástí ženského tábora, a pracovala v zahradnictví. Jako rodina jsme se všichni sešli až 14. nebo 15. února na nádraží, odkud jsme byli deportováni do Bavorska.

Pamatuji se na to, že rodina Wittmannova, která bydlela přímo naproti nám a dále asi tři domy od nás rodina Masných, kteří měli mandl na prádlo, zůstali a dále provozovali svůj obchod. Pan Wittman byl důchodce, který, pokud vím, neměl s nikým žádné konflikty. Jeden člověk, to ale nebyl Čech, ale byl to komunista, musel tři nebo čtyři dny večer zapalovat plynové lucerny a ráno je zase zhasnul. To byl jeho trest. Později na to nějak bylo zapomenuto. Je možné, že to potom zautomatizovali. V každém případě byl takto potrestán. Připomínám, že to byl německý komunista. Ten tam žil také dál, dostal dokonce práci v továrně na dráty a drátoval lana. Prakticky se mu nic nestalo.

Čechům, kteří tam po roce 1938 dobrovolně zůstali, se nic nestalo. Někteří ale odešli dobrovolně a jiní byli vyhoštěni. Ale myslím, že většina z nich šla dobrovolně. Týkalo se to většinou Čechů ze Žatce, kteří se tam narodili a měli české ženy, tehdy to byl protektorát.

Měl jsem dědečka, který žil v Újezdu u Přeštic, za Plzní. Byl to jediný Němec v celé vesnici. Byli jsme jednou u něho na návštěvě. Měl včely a zahradu a uměl plynule česky. Jeho druhá manželka byla Češka. U nich nebyl s Čechy vůbec žádný problém. Ale v roce 1945, a na to mohu přísahat, to mi vyprávěla jedna známá, která bydlela v Čisté, kde měla hospodu, ho pověsili, protože byl jediný Němec. I když tam přes celou dobu třetí říše nebyly naprosto žádné problémy. Chodil s Čechy na lov a večer spolu seděli v hospodě. Řekl bych, že mezi Čechy a Němci nebylo skoro žádné napětí, jak v protektorátu, tak i u nás doma. Pan Dr. Neff, myslím, že to byl český Žid, provozoval svoji lékařskou praxi dál a pan Dr. Feigl, to byl český dětský lékař, také český Žid, dále praktikoval v Žatci. Oba tito lékaři, kdykoliv přišli také v noci, když je někdo potřeboval. Byli příjemní, přátelštější a zdvořilejší než němečtí lékaři, kteří tam byli. Problémy s Čechy jsme neměli ani v naší ulici.

POZNÁMKY

1. Jednalo se údajně o tzv. obranné příkopy proti střepinám střel. Ovšem podle výpovědí Marka a Zelenky se jednalo o protitankové příkopy, které byly pět metrů široké a šest metrů hluboké. To znamená, že byly již 3. června ve výši pěti metrů zaházeny.

2. Bývalé kasárny SS jednotek v Žatci byly nyní používány jako internační tábor pro Němce.

Dejte nám své hodinky, již je nebudete nikdy potřebovat

PETER KLEPSCH ZE ŽATCE

Jmenuji se Peter Klepsch a narodil jsem se dne 10. července 1928 v Žatci. Můj otec byl obchodníkem s chmellem a patřil tehdy k nejzámožnějším a nejvlivnějším občanům města. Zemřel ale již v roce 1936. V roce 1938 jsem osobně zažil vstup německých jednotek do města, zejména štábu První německé jízdní divize, jehož důstojníky jsem osobně poznal. Vybavuji si svůj první zážitek z této doby. Velící německý generál řekl mojí matce doslovně tato slova: "Milostivá paní, nemyslete si, že jste snad byli osvobozeni. Pouze jste přešli z jednoho okapu pod druhý."

Musím říci, že známost, kterou naše rodina učinila s tímto generálem, která trvala přes celou dobu obsazení Sudet, ukázala naší rodině stinné stránky hitlerovského režimu. Vedla také k tomu, že jak můj bratr, tak i má matka, a později s přicházející dospělostí i já, jsme národní socialismus odmítali. Došlo to až tak daleko, že jsem v Mostě, kde jsem byl pomocníkem u protiletadlové ochrany, byl zatčen za poznámky, které se nacistům nelíbily, a že jsem pomohl třem Francouzům z Alsaska k útěku a dezerci. Také velící generál mého bratra byl podezírán z účasti na spiknutí dne 20. 7. (proti Adolfu Hitlerovi). Můj bratr byl jeho adjutantem a my jsme byli podezřelí, jako zasvěcenci do spiknutí. Já jsem byl až k poslednímu válečnému dni vězněn v Mostě a byl jsem vícekrát vyslýchán Gestapem. V tento poslední válečný den se mělo celé vězení evakuovat na západ. Trasa vedla přes Žatec. Já jsem krátce před tím v Žiželicích, v předvečer bezpodmínečné kapitulace Německa, utekl a dostal se domů.

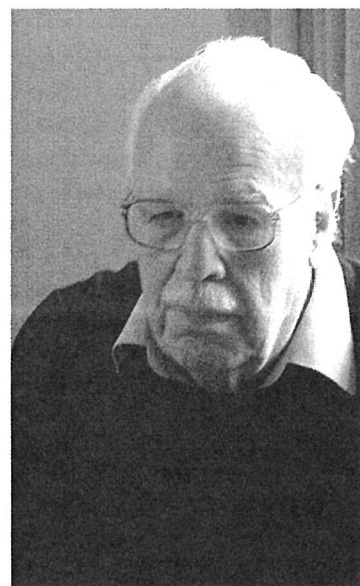
Druhý den jsem byl probuzen velkým ruchem. Moje matka se mě ptala: "Řekni mi, jsou to Američané nebo Rusové?" Já jsem jí řekl: "Jsou to Rusové." Moje matka doufala, že do Žatce přijdou Američané, kteří nebyli daleko; měli jsme informace, že došli až do Karlových Varů. Následující tři týdny jsme zažili ruské obsazení, musím však říci, že naše rodina trpěla pod Rusy velice málo.

Po třech týdnech se Rusové náhle stáhli, bylo to v pátek. Rusové ze Žatce zmizeli a celé město bylo náhle plné českých vojenských uniforem. Po městě se rozšířila zpráva, že v Postoloprtech mizí lidé. To bylo v sobotu. V

neděli ráno v devět hodin mě moje sestra vytáhla z postele a řekla: "Jsou tu vojáci, musíš jít nejkratší cestou na náměstí (tehdy Ringplatz, dnes náměstí Svobody). Všichni němečtí muži od 12 do 65 let se tam musí shromáždit pod hrozbou trestu smrti." Byli jsme tam seskupeni ve dvou kolonách. Tehdejší náměstí bylo rozděleno cisternou s vodou, která zde byla umístěna pro hasičí potřeby v případě požáru v rámci protiletadlové ochrany. Byly to tedy od začátku dvě kolony, nalevo a napravo morového sloupu. Jako první jsem viděl vraždu poštovního úředníka, který se jmenoval Gansl.

Přišel Libočanskou brankou nahoru, pravděpodobně o něco později a utrousil nějakou poznámku. Byl okamžitě zastřelen a nějaký mladý muž na motorce ho několikrát přejel. To nejhorší bylo, že se na spoilerech jeho kola zamotala střeža tohoto nešťastného muže. Byl to hrozný pohled. Snad nejhorší bylo, že tento muž byl malým poštovním úředníkem, který byl v celém městě známý jako starý sociální demokrat a rozhodně ne žádný nácek. To byl první šok, kterým jsme prošli a pak jsme byli – pokud si mohu vzpomenout – ve dvou kolonách odvedeni. Kolona, ve které jsem se nacházel já, směřovala k nádraží. Museli jsme chvíli čekat a pak jsme za nádražím pod kolejiemi šli směrem do Staňkovic, kudy vedla polní cesta, kolem místa, kde je dnes jakýsi automobilový dvůr. Tehdy byl prázdný a nezastavěný. Nahoře na vršku jsme museli čekat, až přijde druhá kolona. Naši dozorcí nám řekli: "Dejte nám své hodinky, vy již nikdy žádné potřebovat nebudete."

Tak jsme tam čekali, až přišla další kolona a potom jsme šli v šestistupu, střeženi hlídkou vojáků na koních, do Postoloprte, kam jsme došli až odpoledne. Město na mě dělalo strašidelný dojem, bylo naprosto prázdné a na ulici nebylo jediného člověka. Vedli nás do kasáren na nádvoří. Tam byl vydán rozkaz: "Sednout." My jsme si museli sednout na zem a potom během zbytku neděle, přicházely stále další a další kolony z přilehlých vesnic a nic se nedělo. V noci jsme museli spát na nádvoří, tak jak jsme přišli, mnozí v nedělním obleku; vždyť byla neděle 3. června!

Peter Klepsch ze Žatce
(archiv Nadační spolek Žatec)

Americké tanky při příjezdu do Plzně (Spolkový archiv NSR)

Příští ráno přišel rozkaz vstávat. Vstali jsme a v té chvíli stříleli dva nebo tři lidé z druhé strany samopaly do naší skupiny. Později jsem se dozvěděl... [na tomto místě dochází k malému přerušení a Peter Klepsch znovu opakuje část své příhody]

V neděli jsme přišli do Postoloprty – bylo to strašidelné město – bylo úplně prázdné. Byli jsme odvedeni do kasáren, kde nám bylo přikázáno sednout si na zem, na dlažbu, a tak jsme tam spali celou noc. Jinak se tento den již nic zvláštního neudálo, mimo to, že jsme měli strach a pochybnosti o našem osudu. Pak ráno přišel rozkaz vstávat, který jiná část hlídky přeslechla, a ta se obávala, že nyní budeme agresivní a tak do nás začali střílet z kulometů. Na zemi leželi první mrtví a také zranění. Můj soused, stavební mistr ze Žatce, pan Heinzl měl průstřel břicha.

V pondělí dne 4. června přijelo několik nákladních vozů ze Žatce pro úředníky a dělníky technických služeb a pro lékaře. Také muži, kteří měli židovské manželky, mohli s těmito nákladními vozy do Žatce nazpět.

V pondělí večer jsme museli ve skupinách běhat po nádvoří a zpívat nacionálněsocialistické písně – nebo to, co oni za takové popěvky považovali. Kdo pořádně neběžel a nezpíval, poznal bič. Pamatuji si ještě, že jsme s jedním kamarádem vzali mezi sebe našeho učitele angličtiny, který nemohl pořádně běžet, protože měl válečné zranění.

V úterý dne 5. června ráno začaly všeobecné prohlídky. Byly z nás vytvořeny malé skupiny, každý se musel nahoře svléknout a všichni jsme byli kontrolováni, kdo byl tetován jako příslušník SS. Hodinky a peníze nám byly odebrány již v neděli odpoledne, včetně kapesních nožů. Já jsem svůj kapesní nůž ale měl stále u sebe, protože ten chlapec, který mě prohlížel, mne znal osobně. Se slovy: "Tebe šacovat nebudu" mě nechal projít. Tak mám svůj kapesní nůž dodnes a nosím ho s sebou stále jako talisman, protože jsem tomu, co následovalo, unikl.

Příští den přišel rozkaz, že se Němci musí po skupinách postavit. Byli jsme roztrženi do více oddílů, začalo to u SS a končilo u antifasistů. Já jsem se na základě svého politického pronásledování postavil do poslední řady. Večer jsme mohli strávit venku na nádvoří. Ti ostatní byli nacpáni do jednotlivých místností v kasárnách a museli v tom dusnu ve stoje prožít noc. V této noci, protože jsme byli na nádvoří, jsem mohl pozorovat první kolonu, která byla vedena k zastřelení. Byl mezi nimi také můj dobrý známý, pan Dr. Emanuel Wurdinger, tehdy ředitel žateckého měšťanského pivovaru. Mohl jsem se ho ještě přes ostnatý drát zeptat: "Kam jdete?" A on ukazoval do nebe. Bylo mi jasné, co se stane.

V kasárnách jsem zůstal až do čtvrtka, aniž jsme cokoli dostali k jídlu nebo k pití. Já jsem ležel venku. Lidé, kteří byli namačkáni v budově kasáren, však nevýslovně trpěli. Ve středu jsme dostali první potraviny. Pro patnáct mužů jeden chleba, vodu jsme museli pít z příkopu. Nebyli tam

pouze prvoci a vodní havěť, ale náhle se zde objevil prst mrtvého. Ve středu se popravovalo nejen v noci, ale také i ve dne, a to na nádvoří kasáren. Bylo zastřeleno mimo jiné i pět třináctiletých chlapců, kteří chtěli utéci. Udělali to tak, že se sami zařadili do pracovního komanda, ale byli objeveni, protože k němu nepatřili. Pan Marek, místní Čech z Postoloprty, který pro vojáky pracoval jako tlumočnick a informátor, chtěl kluky nechat zbičovat a také to udělal. Velitel českých jednotek, kapitán Černý však řekl, že ti kluci budou zastřeleni. Marek to přeložil. My jsme si museli sednout pod hrozbou popravčí čety na zem. Marek řekl, že při sebemenší známce neklidu se bude do nás střílet. K tomu účelu byly proti nám postaveny dva kulometry. A potom bylo těch pět chlapců zastřeleno, s jedním střelcem pro každého. Ne kulometry, ale puškami, až byl poslední mrtev. Vzpomínám si ještě, že jeden z nich byl postřelený do krku a s posledním srdečným úderem jeho krev stříkala jako fontána. Chlapec křičel a volal na pomoc svou matku. Jeho otec, který seděl tři řady ode mne, vše viděl.

Jeden z nás v pomatení smyslů vstal a začal tancovat. Druhý muž se začal svlékat. Byl mezi námi kapitán Langer, otec jednoho mého spolužáka, který šel k Markovi, jenž rozuměl německy. Řekl mu: "Pane komandante, já jsem byl německý důstojník a to co se zde děje, je proti ženevským konvencím. Já protestuji a prosím o to, abyste to se mnou skončil. Chci být zastřelen." Marek odpověděl: "Chcete střelu z milosti?" Na to odpověděl kapitán Langer "Ano". Tak byl v mé přítomnosti střelen do týla a já jsem ho potom pohřbil. Můj přítel Heiner Giebitz, který později bude také vypovídat, ho pohřbil spolu se mnou. My jsme také ostatní mrtvé z toho dne, neboť se stále střílelo, házeli do stejného příkopu, ze kterého jsme den předtím pili vodu. V noci pokračovaly popravy a slyšeli jsme salvy z kulometů.

Postoloprty, staré kasárny jezdeckého pluku dnes (archiv Nadační spolek Žatec)

Křížova vila v Žatci, dnes ulice Zeyerova 344
(archiv Nadační spolek Žatec)

V noci na čtvrtek byla do kasáren nacpána i antifašistická skupina, asi to bylo proto, abychom nebyli svědky dalších poprav. Byli jsme šťastni, protože jsme si to vysvětlovali tak, že nás chtějí izolovat, abychom nemohli nikde vypovídat a podávat svědectví o tom, co se v kasárnách dělo. Měli jsme naději, že přežijeme. To byla naše myšlenka. Nacpali nás do místnosti, která již byla plná lidí, ale neměla žádnou výměnu vzduchu. Mnoho lidí zde již bylo mentálně úplně mimo. Jeden přítel mě upozornil, že vedle je okénko, kudy se můžeme dostat do kuchyně. Prolezli jsme tím oknem a viděli jsme tam velké hrnce a tekoucí vodu. Konečně jsme mohli uhasit svoji žízeň. Ovšem byli jsme zpozorováni hlídkou, která nám řekla, že musíme ven, nebo nás zastřelí. My jsme však nikam nešli, protože jsme měli strach, že když půjdeme ven, že budeme také zastřeleni. Schovali jsme se proto oba v kotli. Hlídka ovšem hodila do kuchyně ruční granát a já jsem dostal – bohudíky – jenom střepinku tohoto granátu nad koleno. Byla sice ostrá jako jehla, ale vyhojilo se a tak mě při chůzi tolik neobtěžovalo.

Druhý den mohli všichni, kteří byli politicky neutrální, do Žatce nazpět. Týkalo se to i mne. Předtím, ale byli skoro všichni, kteří nebyli schopni pochodovat, v mé přítomnosti zastřeleni a po cestě i ti, kteří již nemohli jít. Mimo jiné také kněz – pater Max Guardian z žateckého kapucínského kláštera. On již nemohl dále. Řekli mu: "Otče, my vás odvezeme autem." Ale potom ho také zastřelili, prý na rozkaz pana špkt. Zíchy.

Tak jsem přišel ve čtvrtek do Žatce nazpět. V Žatci jsem byl tři dny v pracovním táboře, až mě předseda národního výboru ze Staňkovic sdělil, že hledá lidi pro těžkou a riskantní práci, a já jsem se měl do této práce přihlásit. Prý mohu vzít s sebou několik přátel. Jeden šel, druhý ne. To všechno ale bylo řečeno pouze jako manévr, protože on dobře věděl, co se bude dít dál. Přišel jsem tedy do Staňkovic, jako zemědělský pracovník, ale moji ostatní přátelé neměli to štěstí a museli nastoupit do dolů do Kladna. Také vedoucí HJ přišli do Mostu do lágru č. 28. Těmto lidem se vedlo ještě hůř.

Já jsem podal žádost o přijetí československého státního občanství, protože podle paragrafu 24 Benešových dekretů bylo doslovně uvedeno: "Kdo z politických důvodů během nacistické doby byl ve vazbě, je z dekretů vyjmutý a může podat žádost o československé občanství." Podal jsem sice tuto žádost, ale až do jara 1946 jsem nedostal žádnou, ať pozitivní či negativní, odpověď. Pouze jsem dostal povolení žít mimo pracovní tábor.

Mohl jsem tak žít od 1. září až do 6. dubna 1946, kdy jsem šel dobrovolně, se zbytkem své rodiny do Německa, protože jsem v Československu pro sebe neviděl žádnou budoucnost.

Chtěl bych ještě dodat – to jsem předtím zapomněl: Navečer 8. května, když jsem uprchl z německého zajetí, mě zavolal pan Kříž, majitel známé Křížovy vily, jež nyní patří muzeu, a který byl s námi příbuzný, abych přišel na radnici, že vyhlásíme republiku. Musím říci, že jsem nebyl schopný chodit. Po měsících vězení a dvaceti pěti kilometrovém pochodu jsem nebyl schopen se postavit na nohy a tak jsem k proklamaci na radnici nemohl jít.

Musím ale dodat, že všichni Češi, kteří během nacistické doby žili v Žatci, byli pozváni na radnici a vyslýcháni ke své činnosti během německé okupace. To byl například také i můj tchán, který byl Čech. Byl strašně mlácen, protože byl jako Čech členem válečného NS Corps, což byla pouze skupina veteránů. Pan Václav Svoboda, náš domovník se oběsil, když viděl co se děje, i když byl Čechem a bývalým členem revoluční Rudé armády v Rusku a také v Porúří. Byl to starý komunista. Šel u nás na půdu a oběsil se. Na lístku, který zanechal, byl napsaný vzkaz: „Když se dějí takové věci, jako s tchámem mého bratra, a takto se s lidmi zachází, co se teprve stane se mnou?“

To jenom k dodatku.

Jsem v podstatě s tím, co jsem chtěl říci hotov – možná, že tu jsou nějaké mezery, ale momentálně si už nevzpomínám.

Postoloprty – byla to náhoda, když někdo přežil

FRANZ STOPFKUCHEN ZE ŽATCE

Jmenuji se Franz Stopfkuchen, narodil jsem se roku 1927 v Žatci. Rodiče byli obchodníci. V roce 1944 jsem byl ve svých sedmnácti letech povolán k německému wehrmachtu, a byl jsem ještě nasazen na frontě. Koncem války jsem u Mělníka upadl do ruského zajetí. Ze zajetí jsem utekl a vrátil se přes Litoměřice domů. V Žatci jsem se přihlásil na Národním výboru, a byl jsem učen k úklidu. Byl jsem přidělený na hřbitov k exhumaci společného hrobu. Mrtvá těla se rozkládala, některá vypadala hrozně¹. Byl jsem tam jen čtyři nebo pět dní, potom přišel 3. červen 1945. V neděli ráno již v sedm hodin přišli uniformovaní muži, vyhnali mě z postele a hnali mě na náměstí. Trvalo to celou věčnost, než jsme byli všichni nastoupeni. Z náměstí jsme se přesunuli do Postoloprty, kde byla situace velmi nejistá, nikdo nevěděl, co přijde. Mezi lidmi panovalo veliké vzrušení. Večer nás nechali nastoupit. Museli jsme se uspořádat do útvaru a lehnout si na zem. Potom nám řekli: „Kdo se postaví, ten bude okamžitě zastřelen“. Nezbylo nám nic jiného, než uposlechnout rozkazu. V noci se potom skutečně střílelo.

Druhý den panovalo opět velké vzrušení, nikdo nevěděl, co přijde. Lidé byli rozděleni do skupin. Přemýšlel jsem o tom, kam se mám hlásit. Rozhodl jsem se, že se přihlásím jako příslušník wehrmachtu, přeci jen jsem byl již jednou válečným zajatcem, pouze jsem ze zajetí utekl. Druhá možnost byla, že půjdu k těm, kteří se hlásili jako členové HJ. Potom jsem si rozmyslel, že radši půjdu do té skupiny wehrmachtu. Zařadili mne do jedné zadní skupiny. Každý den bylo něco nového. Mimo jiné jednoho dne zastřelili pět hochů. Nejsou to příjemné vzpomínky.

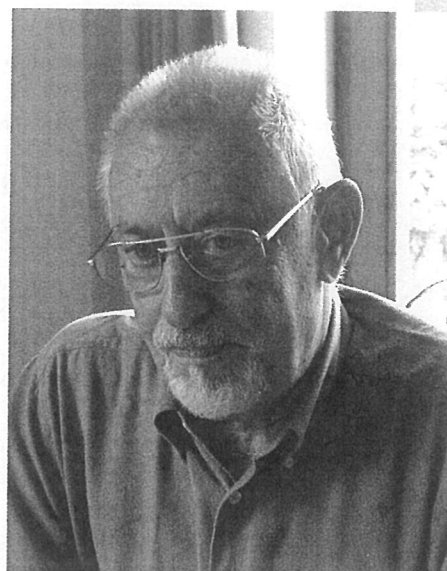
Po těchto událostech jsem ještě strávil pět let v Československu. Nejprve jsem byl v dolech v Ostravě, potom v Jáchymově. Propustili mne teprve v listopadu roku 1949, na popud Červeného kříže, v rámci spojení rodin. Z mé rodiny již nikdo v Československu nebyl. Byl jsem zde úplně sám. Můj otec byl mrtvý a moje maminka byla s mými dvěma bratry odsunutá do Německa.

Nuže je to tak, když žijete pět let spolu s lidmi, tak nemůžete stále myslet na to, jak to bylo na začátku hroz-

né. Ještě mám svůj průkaz z tehdejší doby, jako vzpomínku na špatné dny. To bylo to první, co jsem v Československu měl. Na něm stojí: odsun. Když mne fotografovali, neměl jsem co na sebe. Byl jsem v dolech a měl jsem jenom pracovní oblek a dřevěné boty. Když mě pustili, tak mi dali lidi, u kterých jsem pracoval, staré kalhoty, neměl jsem ani košili. Na tomto snímku jsem se zabalil šálem.

Tak to šlo dál až do Jáchymova, kde jsme byli v uranových dolech. Po těch letech jsem se přizpůsobil tak, že jsem mluvil česky a mohl jsem česky i psát. Později jsem pracoval na správě budov, a to se mi již nedařilo tak špatně. Nabídli mi, abych znovu zažádal o československé občanství. Zamítl jsem to, protože bych musel znovu jít sloužit na vojnu. To jsem rozhodně nechtěl, stačilo mi to jednou. Poválečná doba byla hrozná a já jsem se snažil na své zkušenosti co nejrychleji zapomenout, protože mi šlo o přežití. Pokud by na to člověk stále myslel pět let, musel by se z toho zbláznit.

Z ruského zajetí jsem utekl domů do Žatce. Zde jsem se hlásil u Národního výboru a byl jsem pracovní přidělen. Nejdříve jsme zasypávali příkopy a potom jsme vykopávali na hřbitově jeden masový hrob. Tento masový hrob již neexistuje, ale my víme ještě, kde to bylo. Vzadu u zdi. Ja tam byl. Ale toto již není. Vše bylo znovu vykopáno a srovnáno. Postoloprty, to byla náhoda, když někdo přežil. Při smůle by člověk byl pryč, jako se to stalo mnoha mužům. To je vlastně všechno, více nemohu k tomu říci.

Franz Stopfkuchen
(archiv Nadační spolek Žatec)

Poznámky

1. O masovém hrobu mluví Peter Klepsch s. 154 a Herbert Voitl s. 165, 168 (Anm. 29).

Je to nebezpečné být přítelem Čechů

HANS JÄCKL ZE ŽATCE

Jmenuji se Hans Jäckl, narodil jsem se v červenci roku 1928 v Chomutově. Do roku 1945 žila naše rodina v Žatci ve služebním bytě v budově gymnázia, neboť zde byl můj otec ředitelem. Protože odmítal nacistické metody uplatňované proti Židům, stal se v roce 1943 pro tehdejší politický režim nepřijatelný. Byl povolán k německé armádě a dostal se na východní frontu. Naštěstí se odtamtud vrátil bez úrazu zpět do Žatce. Já jsem byl ve svých šestnácti letech zařazen k pracovní službě. Z důvodu bolavých nohou jsem se však vrátil nazpět do bytu rodičů.

Denně jsme slyšeli o násilnostech Rusů i Čechů páchaných proti německému obyvatelstvu v Žatci. Chtěli jsme před násilím utéci, ale již jsme to nestihli. V neděli 3. června 1945 jsme slyšeli z městského rozhlasu, že všichni němečtí muži ve věku od 15 do 65 let se musí bezpodmínečně dostavit a shromáždit na Ringplatzu, jak bylo tehdy nazýváno náměstí. Běželi jsme, jak jsme nejrychleji mohli, ale přesto jsme byli po cestě mláceni a dostávali jsme rány pažbami pušek. Náš běh byl doprovázený pískáním. Když jsme konečně dorazili na náměstí, bylo tam již velké množství mužů. Zařadili jsme se do zástupu. Viděli jsme, že vpředu někdo ležel na zemi. Řekli nám, že

byl zastřelen, a že to je krejčí ze Žatce. Ostatní Němci nám říkali, že u Branky byl také někdo zastřelen, ale já jsem to neviděl.

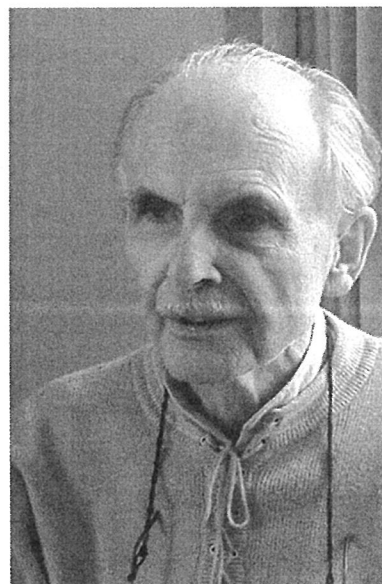
Po dlouhém čekání v pozdním odpoledni, bylo to asi v šest nebo v sedm hodin, se tento mohutný průvod hnul. Šli jsme dolů přes řetězový most a po dlouhém pochodu konečně přišli do Postolopr. Vešli jsme branou do kasáren. Jakmile se za námi zavřela vrata, začalo proklínání, nadávky, střílení a zastrašování, které trvalo až do druhého dne.

Následujícího 4. června jsme se museli svléknout do půl pasu. Nastoupili jsme do řady k odevzdání šperků, prstenů a hodinek. Sebrané předměty byly vloženy do sáčku a vhozeny do košů. Museli jsme zvednout ruce,

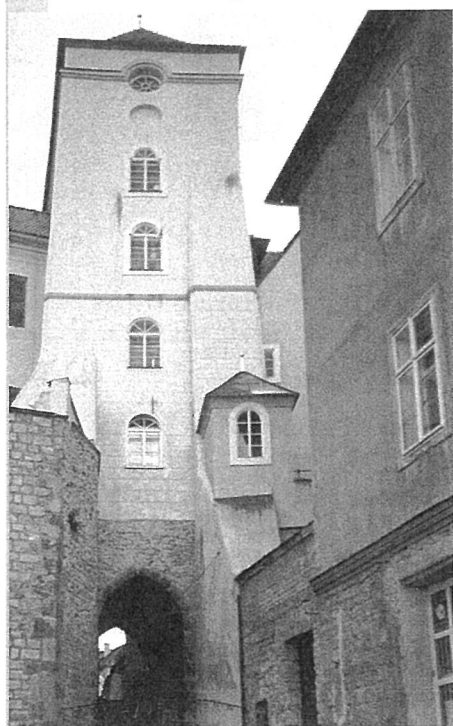
aby bylo možné zkontrolovat, zdali má někdo v podpaždí tetování (SS). Kdo měl takové tetování nebo na sebe nějak upozornil, byl hnán do uzavřeného čtverce na nádvoří kasáren. Viděl jsem tam oba studijní rady Dr. Enderse a Dr. Herrmanna.

Během následující noci bylo slyšet křik a střelbu. V jarním sítání jsme slyšeli povel, později mi bylo vysvětleno, že to znamenalo: "Všichni na svá místa". Tento rozkaz vlastně postrádal smysl, ale muži, kteří byli shromážděni uprostřed dvora tomu porozuměli jako rozkazu, aby vstali. Hlídky byly zneklidněny a střílely dovnitř do lidí. Znovu byl slyšet křik a nadávky, jako v noci. Ráno byli mrtví a zranění vynášeni a vhozeni do ochranných příkopů¹ na kraji kasárenského dvora. Kdo z nich ještě žil, byl zastřelen. Všeobecně bylo možné říci, že kdo byl v těchto dnech zraněn, znamenalo to pro něj jistou smrt, stejně jako každý záchvat slabosti. Můj otec seděl ztuhlý vedle mne na zemi. Já jsem nehnul ani brvou, abych na sebe nějak neupozornil. Na celém dvoře bylo napjaté ticho. Náhle se ze zástupu zvedl jakýsi muž a zvolal, že je důstojníkem a že chce, aby se s ním tak nakládalo. Byl odveden velitelem dvora, který se jmenoval Marek k příkopům a tam byl zastřelen.

Třetího nebo čtvrtého dne, přesně to už nevím, se měli mladí muži hlásit u vstupních vrat. Myslel jsem si, že jde o nějaké pracovní zařazení a chtěl jsem se tam rozběhnout. Ale můj otec mě zadržel a řekl: "Pokud já už odtud nevyjdu živ, tak ti předávám zodpovědnost za naši rodinu". To mnou otřásl. Potom mi podal ruku a já jsem běžel a vylezl na nákladní vůz, který čekal u vrat. Tímto vozem jsme byli dovezeni k letišti ve Staňkovicích. Tam museli všichni tito mladí Němci – bylo nás asi třicet, dávat na jednu hromadu těžké bomby, které ležely v prostoru. To se nám podařilo, aniž by některá z nich explodovala. K poledni jsme dostali polévku s kusem chleba a pak jsme pokračovali v práci až do večera.

Hans Jäckl ze Žatce (archiv Nadační spolek Žatec)

Libočanská branka v Žatci směrem na náměstí Svobody (archiv Nadační spolek Žatec)

Večer nás odvezli nákladním autem zpět do kasáren v Postoloprtech. Hledal jsem svého otce, ale nenašel ho. Potom zazněly rozkazy a nahnali nás do budov v kasárnách - do stájí a chodeb. Našel jsem si místo u jednoho zamřížovaného okna a díval se z budovy ven na dvůr. Viděl jsem, jak byli z onoho uzavřeného čtverce vyháněni muži. Museli se postavit v osmi až deseti vedle sebe, byli zaklesnuti rukama a čekali, co bude dál. Kolem té skupiny stáli čeští vojáci se samopaly, a jak si matně vzpomínám, byli zde ještě vojáci se samopaly na koních (již si nejsem zcela jistý, zda šlo skutečně o jezdcy). Když zapadlo slunce, otevřela se vrata kasáren a kolona vypochoďovala ven. Odhadoval jsem, že v zástupu odcházejících mohlo být asi 800 mužů. Možná, že jich bylo víc. Svého otce jsem sice neviděl, ale měl jsem důvod si myslet, že je mezi nimi.

Tento zážitek mě psychicky úplně změnil. Desítky následujících let jsem tím nesmírně trpěl. Vlastně jsem tehdy večer již nic jiného nevnímal. Mohlo se toho bezpochyby stát ještě mnohem víc, vždyť bylo slyšet křik, střelbu a náďavky, ale já jsem již nemohl nic jiného vnímat. Pouze vím, že po týdnu nás znovu shromáždili a byli jsme vyvedeni v koloně směrem na Žatec.

Při pochodu na Žatec šel přede mnou jeden mnich. Měl silnou postavu a šlo se mu velice obtížně. Byl podpírán svým sousedem, ale pak již nemohl dál. Vyšel tedy z řady ven a sedl si na okraj silnice. Jeden voják se postavil za něj a zastřelil ho. On se svalil do příkopu a nikdo se o to nestaral.

V Žatci jsme přišli do tábora u plavecké školy, což byl dům blízko řeky Ohře. Zde byl po několika dnech sestaven transport, který odjel nákladním vozem do Kladna. Přijel jsem do tábora Dubí a zde jsem poprvé na vlastní kůži poznal, co to je koncentrační tábor. Bylo zde velmi mnoho mužů namačkáno v barácích. Napůl mrtví leželi před sprchami, k jídlu jsme nic nedostali.

Ale již po jednom dni mě znovu naložili na nákladní vůz a odvezli do Libušína v blízkosti Kladna. Zde byly v jedné hospodě v sále v prvním poschodí postavené dvouposchoďové palandy. Zde již byli ubytováni Němci z Prahy. Pověštinou byli ve-

lice hubení, kašlali a někteří z nich měli pravděpodobně tuberkulózu. Každý dostal jednu postel a druhý den ráno již v 5:30 vyvolávali k nástupu. Každý dostal kus chleba, již trochu větší, asi 300 gramů a k tomu asi půl litru polévky. Šli jsme k dolu "Max", který byl vzdálený asi jeden kilometr. Spolu s českými havíři jsme museli sfárat pod zem a pomáhat dolovat kamenné uhlí. Čeští horníci dolovali uhlí a házeli je do vozíků, my jsme museli tyto naplněné důlní vozíky tahat vedlejšími chodbami k hlavní štole. Byla to těžká práce, kterou dříve dělali koně. Ranní šichta trvala do 14 hodin. Potom jsme museli odevzdat lampy a Němci ještě potom museli do smanty. Smanta byla velká nádrž, ve které byl uhelný prach smíchaný s vodou. My museli lopatami toto uhelné bahno znovu házet do důlních vozíků, vytlačit je na povrch a potom vyprázdnit do nákladního vozu. Odtud byla tato uhelná směs odvážena do plynárny. Práce ve smantě trvala minimálně dvě a půl, někdy až tři hodiny. Teprve potom jsme byli v koloně vráceni do tábora. Večer nebylo již nic, po svém příchodu jsme padli vyčerpáním. Tak tomu bylo denně. Pracovali jsme celých jedenáct, někdy jedenáct a půl hodin. V neděli a ve svátky byla smanta uzavřena, a tak jsme museli pracovat v dole ještě druhou směnu.

Mohl jsem si snadno spočítat, že toto fyzické vypětí mohu vydržet pouze několik týdnů, proto jsem se rozhodl utéci. Připojil se ke mně jeden kamarád, který se jmenoval

Postoloprty, staré kasárny jezdeckého pluku dnes (archiv Nadační spolek Žatec)

Gerhard Illinger. Prolezli jsme v noci záchodovým oknem, skočili do dvora, přešli zed' a tak jsme mohli z tohoto táboru utéci. Utíkali jsme celý den, přenocovali na žitném poli a živilo jsme se jablky, která spadla ze stromu. Ráno nás však našli sedláci, kteří přišli na pole a udali nás na policii. Ale my jsme přece ve svých šestnácti a sedmnácti letech samozřejmě nikdy nebyli u SS. I tak nás odvedli do lomu, kde jsme měli být zastřeleni. Stáli jsme u skalní stěny a čekali, kdy nás zastřelí. Ale náhle přijeli na motorce nějací Češi z Libušína a řekli: "To jsou ti kluci, které hledáme". Byli jsme odvedeni, napěchováni do auta a vráceni do Libušína. Hlídka v Libušíně se nám pomstila. Za útěk jsme byli důkladně zmláceni. Tato tělesná zranění mne poznamenala na celý zbytek života.

Po pěti měsících se objevil na dole "Max" nějaký posel a hledal mě. Byl jsem vyvolán. Směny byly u konce. Odvedl mne na nádraží a odvezl do Žatce. V Žatci jsem se

setkal s maminkou a s mladšími sourozenci. O svém otci jsem však již nikdy neslyšel. Zůstal v Postoloprtech, patřil k těm, kteří byli zastřeleni.

V souvislosti s touto výpovědí myslím na svého otce. Byl vždy přítel Čechů, mluvil plynule česky, což se naučil v Praze během svého studia. Od mé vlastní babičky a dědečka byl posměšně nazýván pouze jako "ten Čech", protože vždy stál při příležitosti národních konfliktů na straně Čechů. Před svým manželstvím se spřátelil s českou ženou, jeho milostný poměr pokračoval i během jeho manželství, což u nás vedlo k velkým problémům. Dokonce tu ženu osobně znám. Byla to poštovní úřednice v Jesenici u Rakovníka a on ji často navštěvoval. Když jsme byli v únoru 1946 vykázáni z republiky, čekala moje matka dlouho na návrat svého muže, ale on již nikdy nepřišel. Jednou zamyšleně řekla: "Tvůj otec byl přítel Čechů, ale byl Čechy usmrčen. Je velice nebezpečné být přítelem Čechů".

POZNÁMKY

1. Pravděpodobně protipancéřový příkop (viz. s. 159, poz. 38).

Bylo to naprosté bezpráví, které mne ještě dnes rozhořčuje

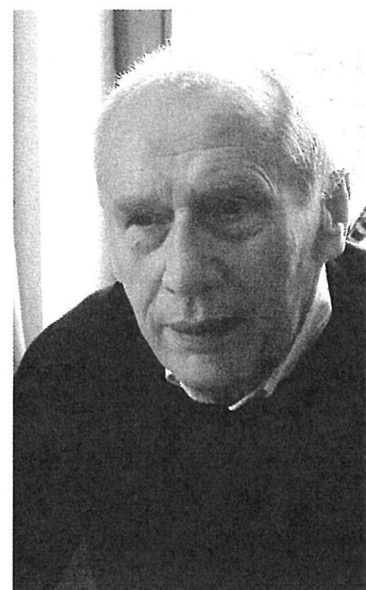
KURT ECKERT ZE ŽATCE

Jmenuji se Dr. Kurt Eckert, je mi 77 let. Narodil jsem se v obci Hrdlovka v okrese Duchcov. Moji rodiče se záhy přestěhovali do Žatce a já jsem šel jako dítě do základní školy, potom do vyšší školy. Když mi bylo patnáct a půl let, povolali mě do oddílu protiletecké obrany. Potom jsem byl jeden a půl roku v Mostě ve velké továrně na benzín, kde jsem byl pracovníčně nasazen. Když skončila válka, šel jsem z Mostu pěšky do Žatce.

Dne 3. června jsme byli všichni muži vyhnáni na žatecké náměstí a potom jsme museli jít pěšky tím tzv. pochodem smrti do Postolopr. Pro nás sedmnáctileté to ještě nebylo tak špatné, ale dovedu si představit, že pro starší osoby byl takový pochod podstatně horší. Ani já už bych dnes ve svých letech takový pochod nezvládl. V pozadí bylo neustále slyšet střelbu, to když byl zastřelen a vhozen do příkopu nějaký člověk, který již nemohl dál.

Postoloprty jsem vnímal velice bolestně, protože jsme byli v noci zahrnani do stájí a česká hlídka střílela okny libovolně do lidí. Stále bylo slyšet výkřiky bolestí, byla to skutečně jen náhoda, koho trefili. Jistě to nebyli žádní pohlaváři strany, ale jen lidé, normální občané, kteří byli náhodně zasaženi, nebo zastřeleni. Bylo to to absolutní bezpráví, které ve mně ještě dnes vyvolává pocity rozhořčení.

Když se někomu ze stráže nelíbila něčí tvář, tak do něj prostě mlátil obuškem. To jsou moje osobní vzpomínky. Protože jsem lékař, tak vím, že z přestálých útrap trpí mnoho lidí tzv. posttraumatickým syndromem, což je trauma z toho, co člověk prožije a toto trauma ho pronásleduje. Musím říci, že mě to pronásleduje dodnes a občas v noci se mi zdá to, co se stalo před 60 lety. Je to hrozné, byl to absolutní zločin, že taková horda sadistických vrahů byla vypuštěna na bezbranné město. To jsou pocity, které prožívám ještě dnes. Do Čech již nikdy nepojedu, protože tam prostě nechci jet.

Dr. med. Kurt Eckert
(archiv Nadační spolek Žatec)

V tábore bylo stále méně dětí

UTA REIFFOVÁ, ROZENÁ JÄCKLOVÁ ZE ŽATCE

Jmenuji se Uta Reiff, narodila jsem se v roce 1938 v Aši. Po několika měsících se naše rodina přestěhovala do Žatce, kde byl můj otec jmenován ředitelem gymnázia. Bydleli jsme přímo ve škole, ke které náležela velká zahrada, kde jsme si hráli. Byla zde také houpačka, ráda vzpomínám na krásnou a bezstarostnou dobu svého dětství. Když vzpomínám na své dětství, vybaví se mi rovněž i městský metař pan Kratochvíl, který projížděl naší ulicí s žebříňákem taženým světlými voly s obrovskými rohy. Bylo to pro mne fascinující dobrodružství, neboť jsem tehdy byla velmi malá. Moje maminka pana Kratochvíla často zvala na svačinu a udělala mu kávu s chlebem. Pana Kratochvíla jsem měla ráda, patřil k mému krásnému dětství, které skončilo v roce 1945.

Můj otec byl povolán k wehrmachtu teprve v roce 1943 a byl hned poslán na východní frontu. Zůstali jsme s matkou a mým bratrem Hansem², kterému bylo 16 let a mým druhým bratrem Berndem, kterému bylo devět let, sami.

V červnu roku 1945 jsme museli do tábora. Vzpomínám si pouze na to, že mne matka vzala za ruku a že jsme šly spolu alejí nahoru ke kasárnám². Nebylo to daleko od gymnázia. Držela jsem se pevně její ruky, protože jsem nevěděla, co se s námi stane. Přišly jsme do bývalých kasáren SS. Byly to domky, ve kterých jsme byli všichni ubytováni na zemi pokryté slámou. Pro nás děti to bylo hrozné. Nesměly jsme jít ven a nesměly jsme opustit tábor. Protože nám dávali jen velmi málo jídla, měli jsme trvalý hlad.

Jednou, když jsem stála u plotu tábora, přišel pan Kratochvíl, který již neměl své krásné voly, ale jen malý trakař a koště. Když mě viděl stát u plotu, tak mi přátelsky zamával a přišel blíž, nejdříve se rozhlédl, zda ho někdo nevidí a potom mi hodil přes plot chleba se salámem. Já jsem ho zvedla, protože jsem měla velký hlad. Řekla jsem o tom svému bratrovi³ a od té doby jsme vždy postávali u plotu a doufali jsme, že pan Kratochvíl pojedje okolo nás. On také skutečně několikrát projel kolem a dal nám chleba. Jednoho dne nás však chytla hlídka a strašně nás zmlátila. Dostali jsme takový nářez, že jsem se z toho podělala do kalhot. Bylo to pro mě hrozné. Potom jsme již neměli nic a pan Kratochvíl si již asi netroufl přijít.

Jednoho dne nás zavřeli do prasečího chlívků. Byla to nízká stáj. Já, protože jsem byla ještě malá, jsem mohla stát, ale ostatní museli být sehnutí. Na zemi ležela špinavá matrace a my jsme si na ni museli lehnout. V noci jsem si lehla na svoji matku. Později jsem se dozvěděla, že jsme to dělali proto, aby ji neznásilnili. Bylo to všechno pro mne hrozné. Také mě to velmi ovlivnilo k postoji vůči mužům.

Jako žena jsem měla před muži velký strach.

V prasečím chlívků jsme byli velmi dlouho. Jednoho dne řekla matka, že musíme jít k veliteli, aby nás zastřelil, protože v tomto prostředí již dále nemůžeme žít. Ale Marek⁴, nás vyhodil a řekl, že máme myslet na budoucnost. Mně, jako šestiletému dítěti nebylo jasné, co znamená být zastřelen.

Později byl tábor přeložen k plavecké škole u řeky Ohře a potom do základní školy. Vzpomínám si na to, že jsme se jednoho dne museli vysvléci do naha a potom na nás nasypali bílý prášek. Myslím, že to bylo proti všim a blechám. Potom nás všechny oholili, včetně hlavy. Naše matka nám z nějaké bílé látky ušila čepice, protože bylo chladno a nám byla zima na hlavu. Měli jsme stále ještě letní šaty, protože jsme do tábora přišli v červnu. Byla nám velká zima.

Jednoho dne, později jsem se dozvěděla, že to bylo v únoru roku 1946, tedy po osmi měsících internace v táboře, nás zavřeli do dobytčího nákladního vozu a odvezli nás do tábora v Furth im Wald. Zde jsme dostali teplé oblečení a teplé jídlo. Tento tábor byl velice lidsky zařízený. Později jsme přešli do Fürthu a odtamtud do Vachu, což je malá obec u Fürthu v Bavorsku. Zde nás ale nepřijali příliš vlídně. Lidé nám říkali, že kdybychom u Čechů tak nevyváděli, tak by nás tam jistě nechali. O historické pravdě nevěděli nic a neví nic až dosud. Když jsem po válce přišla do Vachu, tak mě vzali do dětské nemocnice, protože jsem byla neduživá, nemohla jsem v žaludku udržet žádnou stravu. Jako sedmiletá jsem v nemocnici strávila čtyři měsíce. Krmlili mě rozmělněnou stravou a díky tomu jsem to přežila. V této době dostala moje matka opět práci jako učitelka a pomalu jsme se vzpamatovávali z nejhoršího. Ale můj otec již za námi nikdy nepřišel, byl zavražděn v Postoloprtech. Můj starší bratr byl také internován v mužském táboře v Žatci, před tím byl v Postoloprtech a také pracoval na Kladně. Také on byl s námi deportován v dobytčím voze a vysídlen do Bavorska.

Uta Reiffová, rozená Jäcklová ze Žatce (archiv Nadačního spolku Žatec)

POZNÁMKY

1. Uta Reiff je sestra Hanse Jäckla (viz s. 336).
2. Míněna jsou bývalá kasárna SS v Žatci, dnes Pražská ulice.
3. Bratr Hans byl během té doby s otcem v postoloprtských kasárnách (viz s.336)
4. Bohuslav Marek, velitel tábora v Postoloprtech, byl později také zodpovědný za ženský tábor v bývalých SS kasárnách v Žatci (viz. s.157)

Byli jsme nehájená zvěř pro české vojáky

FRIEDERIKA GÖTSCHELOVÁ, ROZENÁ MOCKER ZE ŽATCE

Narodila jsem se v roce 1927 ve Vrutku, to je obec nedaleko Žatce. O dva roky později se můj otec přestěhoval do Žatce a zde si otevřel autodílnu. Mimo jiné značky zde bylo také zastoupení firmy Škoda. Měla jsem hezké dětství. Když přišla nacistická vojska Hitlera, bylo mi teprve jedenáct let, neměla jsem tedy nic společného s politickým režimem. Pro mne to byla velmi špatná doba, neboť má nejlepší přítelkyně byla poloviční Židovka a já jsem zažila, jak její otec nejprve odešel a později zahynul v Terezíně. Později, když přišli Češi a Rusové, nikdo se nás neptal, zdali jsme byli pro politický systém nebo ne. Museli jsme také do tábora.

Dne 13. června v roce 1945 k nám přišel jeden Čech s puškou a dal nám do ruky lístek, podle kterého jsme měli nastoupit do tábora. Bylo mi tehdy sedmnáct let. Mohli jsme si vzít něco málo s sebou, zaopatření na tři dny. Přišli jsme do tábora, a tam nás ubytovali. Byla to bývalá kasárna. Můj otec sice byl ve válce, předtím však sloužil u československého námořnictva v Bratislavě.

V táboře jsme byli přiděleni na práci. Můj otec přišel až později. Měla jsem malého bratra, kterému tehdy bylo pět let. Bylo to pro nás hrozné. Už jsme se nikdy nevrátili zpět do našeho bytu. My, mladé dívky jsme byly určeny k loupání brambor a potom, protože má matka uměla dobře vařit a pracovala jako kuchařka, já jako obsluha. Byla to velice hrozná doba, ale my jsme to přežili a dostali se v roce 1946 prvním transportem do Bavorska. Byla jsem tehdy mladá a byla jsem ráda, že jsem byla svobodná a bez závazků. Pro moje rodiče to však bylo hrozné.

Žádná existence, nebyla ani postel, do které si mohl člověk lehnout. Ale my jsme to zvládli.

Co mám ještě vyprávět? V Norimberku jsem se vdala a daří se mi dobře. Mezitím jsem již dvojnásobnou vdovou. Ale na svou vlast člověk nemůže nikdy zapomenout. Často si říkám, že již nikdy nesmí být válka a nenávisť. Já osobně jsem nikdy nepociťovala vůči lidem nenávisť. Ale to, co s námi udělali, to bylo hrozné. To se nesmí již nikdy opakovat.

Své osmnácté narozeniny jsem slavila v táboře. Pro některé české vojáky a velitele tábora jsme byly lovnou zvěří. Mě chtěli zastřelit. Jeden český důstojník chtěl jít se mnou, ale já jsem nechtěla, protože jsem věděla, co to znamená. Schovala sem se, ale moje matka mi řekla: „Jdi, ty musíš jít“. On mi přiložil ke spánku pistoli a moje matka si přede mnou poklekla a řekla: „Ty musíš jít, abys přežila“. Velitel tábora se tehdy jmenoval Marek, ale jak se jmenoval ten důstojník, to nevím. Musela jsem s ním jít.

Friederike Götschel,
rozená Mocker ze Žatce
(archiv Nadační spolek Žatec)

Když padla střela, řekl: „Znovu jeden Němec!“

ERIKA DENGLER-SOUKUPOVÁ, ROZENÁ KÖSTLER ZE ŽATCE

Moje jméno je Erika Dengler-Soukupová, rozená Köstler. Narodila jsem se 23. září, roku 1929 v Chebu. Můj otec byl zaměstnaný v Žatci, pracoval v továrně na výrobu betonu. S námi také bydlela moje matka a později i můj bratr.

Byla jsme tehdy mladá děvčata, a protože jsem tehdy uklízela u stráží, tak jsem toho hodně pochytila. Na Střelnici byli občas Rusové a ti dělali takové divné obchody. Za láhev vodky jednu holku. Měly jsme na hlavách šátky a byly jsme špatně oblečené, takže žádné krasavice jsme nebyly a ještě jsme byly plné strachu. Jednou přišel jeden Rus a já jsem byla úplně sama za barákem, a tak si ostatní vojáci udělali takovou legraci a poslali toho Rusa za mnou. On mi nabídl papirosy, byly to cigarety ubalené z novinového papíru. Já jsem začala křičet, že nekouřím. Měla jsem štěstí, nic mi neudělal. Ale některé mé kamarádky ze školy byly znásilněny, často i před svými matkami. Také ve škole se kontrolovaly naše vložky, zdali za nimi nemáme něco schované. To si ještě pamatuji. Ale já měla štěstí.

Moji rodiče se přistěhovali v roce 1927 z Chebu do Žatce, kde otec, spolu se svým šéfem, postavili továrnu na cement a beton. Rodiče měli v Žatci k dispozici služební byt. Když byla maminka v jiném stavu, tak šla zpátky do Chebu. Tam jsem se narodila, a když mi byly dva roky, přišla nazpět do Žatce. Chodila jsem v Žatci do základní školy – té spodní – a po čtyřech letech potom na gymnázium. Válečná doba byla dost těžká. Letecké nálety a podobně. Bylo to složité, protože jsem měla dalekou cestu do školy a musela jsem to na kole, kterým jsem do školy dojížděla, nějak zvládnout. V roce 1945 jsme byli částečně rádi, že je všechno u konce. Ale skončilo to jinak, moc špatně. Dne 3. června byli všichni němečtí muži shromážděni a museli se podrobit tzv. Postoloprtskému pochodu, zatímco ženy a děti zůstaly samy doma. Do továrny již byl v tuto dobu přidělený český vedoucí. Moje matka mu dávala kávu a jídlo, on s námi prostě jedl, jako v rodině.

U firmy jsme měli rampu, která sloužila ke skládání betonových trubek a betonových produktů. Z té rampy bylo dobře vidět na Staňkovickou ulici. Onoho 3. června, vím to naprosto přesně, jsme na vlastní oči viděli velkou kolonu německých mužů, jak byli hnáni kolem nás. Ještě dnes mám v sobě ten výraz „Soldateska“. Nevím, nechci nikoho urazit, ale tehdy u mě vznikl dojem, že lidi byli hnáni koňmi. Nebyli to vojáci, byli to civilisté a měli částečně v rukou biče. Byli rozestaveni okolo pochodujícího útvaru a my jsme se dívali na to, jak s muži špatně zacházejí. Pokaždé, když jsme slyšeli výstřel, řekl on [náš český správce]:

„Zase jeden Němec“. Moje matka začala křičet. Ženy jsou samozřejmě v tomto věku emocionálně velice citlivé v situaci, když je jejich muž ohrožený a ony jsou samy s dvěma dětmi. Moje matka tehdy řekla: „Jdu se utopit“. Já jsem jí řekla: „Já s tebou nepůjdu“. Můj bratr, kterému bylo šest let, ještě neuměl plavat. Moje matka a já jsme ale uměly. To byl můj první tísnivý pocit a tušení přicházejícího konce.

Nějaký čas jsme ještě směli bydlet v našem bytě, ale již 13. června jsme se museli vystěhovat s 25 kilogramy potřebných věcí; jejichž složení i počty byly předepsané. Co věděla manželka

a maminka, která ještě nikdy nebyla v zaměstnání, co je 25 kilogramů? Moje maminka byla jako bezhlavá. Oblékly jsme si letní šaty a přes to zimní, vzaly jsme s sebou vozík malého bratra s polštářem a šli do tábora. Neměli jsme žádných 25 kilogramů, to vím z dnešní zkušenosti. Museli jsme se potom hlásit v bývalých SS kasárnách na Trnovanské ulici v Žatci a byli jsme zaregistrováni. Moje maminka musela odevzdat klíče od bytu se štítkem, na kterém byla napsána adresa. Potom musela odevzdat šperky, ty zmizely v truhle. Moje maminka měla tenkrát nějaké mince. Nějak zmizely i ty drahé skvosty.

Byly jsme přibližně tři týdny v SS kasárnách na malém prostoru, tedy v malé místnosti, tři rodiny. Nebylo to pěkné, ale věděli jsme, že náš otec žije. I když jsme od mnoha lidí slyšeli, že jejich muži v Postoloprtech zahynuli. Náš otec žil a vzkázal nám, abychom se hlásili k práci na vesnici. Vzkázal nám, že když tam budeme pracovat, dostaneme něco k jídlu. Stále přicházeli k bráně kasáren nějakí lidé s žádostmi o přidělení buď pěti, nebo deseti pracovních sil. My jsme se přihlásili a mohli jsme do Staňkovic na statek, a tam jsme mohli také přenocovat na půdě domu. Pracovali jsme u malých sedláků až do září. Potom přišel z města můj otec. Měl vycházku a řekl: „V pondělí pojedete transport do Německa a vy s ním pojedete“. Zabalili jsme si svá zavazadla, moc jsme toho neměli. Říkalo se, že shromáždění bude „U žáby“, tak se jmenovala malá

Erika Dengler-Soukupová, rozená Köstler (archiv Nadační spolek Žatec)

hospoda, která byla během války obsazena zajatci, a že musíme jít k nádraží, kde byly otevřené nákladní vagóny. Do těch nás nacpali. Bylo tam tolik lidí, že jsme si nemohli ani sednout. Zaznělo nějaké hvízdání a hnulo se to kousek tam a potom zase kousek zpět. Potom jsme museli dvě hodiny stát a pak zase někdo volal: „Všichni Raus“. Museli jsme znovu nazpět k té hospodě U žáby, a potom do lágru. U žáby se mezitím shromažďovaly nové skupiny z okolí. Snášeli jsme se bez konfliktů, protože jsme se mohli mluvit německy a tak jsme se domluvili. Prostě šlo to.

Po „Žábě“ jsme byli na Střelnici. Já byla stále na cestách „uklízet“. Na Střelnici – a také v SS kasárnách – byla vždy mladá děvčata připravená k uklízení „mache putzen“. Tam jsem se také naučila, jak se má správně namazat chleba. Vždy, když je bočník nařiznut, tak máslo na tu velkou plochu a ne na tu malou. Pak jsme byli přemístěni z SS kasáren do takzvaného „Červeného hrádku“. Nevím, jak se to nazývá dnes, bylo to nad evangelickým kostelem v Žatci. Tam jsme se mohli dát duševně dohromady. Říkalo se, že v lednu nebo v únoru pojedou první transport do Bavorska. Mezitím byly vždy vyzvednuty ženy k uklízení bytů, které byly nově obsazovány. Nebyly jsme líné a často jsme pracovaly dlouho. Pamatuji se, že dne 4. října jsem byla přidělena k městským řidičům, kteří byli v tu dobu na chmelařských statcích. Byl tam jeden poddůstojník se ženou. Oba byli vojáci. Té mladé paní jsem pomohla zabít husu. Bylo mi tehdy sedmnáct let a nikdy jsem husu neporážela. Bylo toho na nás tehdy hodně. Ale něco jsem se naučila.

Když jsme odcházeli, skvosty a peníze jsme již neměli, mému bratrovi bylo sedm let. Ta paní velitelka ho prošacovala a říkala: nic, nic. A hoch stál a strpěl to. Ona chtěla vědět, jestli si něco někde nezastrčil, i když jsme již nic neměli. Po osmi měsících žádné peníze, prostě nic. Potom jsme jeli v dobytčích vagónech v zimě do Bavorska. V Domažlicích nesměl vjet náš vlak na nádraží, protože na protější koleji stál vlak s válečnými zajatci, vypravený nazpět do Polska. Kdybychom společně vyšli ven z vagónů, tak by s námi bylo zle.

Do Bavorska jsme přišli jako takzvaní „uprchlíci“. Bavorsko bylo částečně vybombardované a po šesti letech války neměli skoro nic. Nic tu nebylo. Nepohlíželi na nás proto příliš přátelsky. Museli jsme si pomoci především

sami a začít pracovat. V Bavorsku to bylo tak, kdo uměl a chtěl pracovat, ten došel dál. A kdo měl navíc nějaké spojení a dobré známosti a vztahy, tomu bylo ještě lépe. Mnoho z těch starších lidí, kteří museli doma zanechat hodnoty, třeba statek a podobně, zde nikdy nepropadli pasivitě a stále něco dělali, aby si znovu něco vytvořili.

Ještě něco bych chtěla říct: Před válkou, v roce 1938 byli u nás v sousedství čeští železničáři, kteří měli malé domky. Nevím, kdo je tehdy stavěl, byla jsem ještě příliš malá. Měli jsme spolu hezké vzájemné vztahy. Když se v roce 1938 čeští státní zaměstnanci museli vystěhovat ze Sudet, tak jim můj otec pomáhal se stěhováním a staral se o to, aby si všechno, co potřebují, mohli vzít s sebou. Ještě mám doma pohlednici, kde mému otci za jeho pomoc poděkovali. S jejich dětmi jsem měla dobré kontakty. Chodili jsme spolu do školy a zpět a vždycky jsme se dobře pobavili. Vždy jsme se přátelsky zdravili a přáli jsme si „dobrý den“ a „dobrou noc“ a měli jsme vždy dobré vztahy. Potom jsme ale byli v roce 1945 tak bezmocní.

Ten první tábor byly bývalé kasárny SS. Byly to zděné baráky s velkou branou. Nahnali nás tam jako krávy z hor. Přišli jsme do místnosti, která byla postavena tak pro dvě osoby. My jsme tam byly tři rodiny. Jedna rodina - moje matka, můj bratr a já, potom paní Bodacková s dvojčaty, kterým byly tehdy tři roky, jedna její dospělá dcera, které bylo devatenáct nebo dvacet let a syn, kterému bylo sedmnáct let. Museli jsme chodit pro jídlo na jediné místo. Vždy v poledne byla bramborová polévka s kousky brambor a trochou zeleniny bez soli. Každý dostal jednu naběračku. Bylo to hrozné, každý den stejná polévka, trvalo to sedm měsíců. Ráno a večer jsme dostali kousek čtvercového tmavého chleba, bez možnosti si ho něčím namazat. Pak jsme dostali hnědý cukr, ten jsme na to sypali. A kafe, které tehdy bylo, jsme na to nakapávali, aby se ten cukr na tom chlebu udržel a moc nám to chutnalo.

Já jsem byla přidělena k těm řidičům, kde jsem té paní musela pomáhat při vaření a uklízení. Jednou tam byla oslava Františka. To byla velká slavnost v Žatci. Byla husa s knedlíky a šlehačkou. Bylo toho strašně hodně k jídlu. Řekla jsem mladé paní, že mám v táboře malého bratra a ona mě dala něco pro mou matku a pro mého malého bratra. Ale my jsme pak byli z toho čtrnáct dní nemocní, protože jsme to nesnášeli, bylo to pro nás nezvykle mastné.

Vozili jsme písek na dvůr, abychom zasypali louže krve

OTTOKAR KREMEN Z CHOMUTOVA

Přišel jsem z armády 7.5.1945 domů a nemohl do svého bytu, protože byl zabrán ruskými důstojníky¹. Šel jsem proto ke své švagrové do Gersdorfu, okres Chomutov, abych se tam se svou ženou zdržoval, dokud můj byt nebude volný. Šel jsem do svého bytu, přivést něco prádla a šatů. Přejížděl tam, důstojníci se omluvili a nebránili mi v odnášení mých šatů a prádla. Já jsem přijel na jízdním kole, ale během mého pobytu v mém bytě mi kolo ukradli. Když důstojníci zpozorovali, co se stalo, šel jeden z nich, major, se mnou na ulici a chytil jednoho ruského vojáka, který přijel na motorce Sachs. Tomu motocykl sebral a předal mi ho jako náhradu, než se najde jízdní kolo. Vystavil mi ruským písmem napsaný dopis, abych neobtěžován mohl projít uzavíracím stanovištěm Rusů. Neměl jsem také u žádných ruských stráží nějaké potíže a dojel jsem s tím motocyklem do Gersdorfu dobře. Důstojníci poznamenali, že nejpozději do tří týdnů odejdou a já se potom opět do svého bytu můžu vrátit. Avšak dopadlo to jinak.

3. června 1945 přišlo devět Čechů do mého dočasného bytu u mé švagrové v Gersdorfu. Češi měli až na jednoho civilní oděv, na kterém ale na první pohled bylo vidět, že byl kradený, neboť žádnému nepasoval ani kabát ani kalhoty. Jen jeden měl četnickou uniformu (štábní kapitán), jakou člověk mohl považovat za jeho vlastnictví, protože mu padla. Ten prohledal můj byt a jiní z oddílu prohledali celý dům. Samosebou sebrali všechny šaty a prádlo, které mi Rusové vydali, jakož i všechny šaty mé švagrové a veškeré potraviny, králíky, kteří byli ve chlěvě, zastřelili a nechali ležet. Já jsem se musel svléknout a byl vyšetřován, zda jsem nebyl u SS, když nic nenašli, dotazovali se, zda jsem byl člen NSDAP nebo SA, když jsem odpověděl záporně na otázku, udeřili mě do tváře, že mi tekla krev z nosu a úst. Když měli pohromadě všechno, co zamýšleli vzít sebou, mezitím také motorku, kterou jsem dostal od ruského majora, musel syn mé švagrové zapřáhnout voly a věci odvézt k silnici. Já sám jsem musel jít s sebou také. Dovezli mě do hostince v obci, svezli sem ihned všechny muže a teď začalo náležité samobití, jeden musel druhého zfackovat nebo uhodit.

Odtamtud jsem přišel do policejního vězení v Chomutově (bývalý hotel Weimar). 3. června byla neděle. Přišel jsem do cely, ve které bylo místo pro dva muže. Bylo nás v této cele šestnáct mužů, mezi nimi jeden jedenáctiletý chlapec, jehož rodiče byli umístěni v jiné cele. Nepoznámel jsem si jména všech vězňů, ale jeden, v soukromém životě jsem ho dobře znal, byl učitel Kny ze Spořic. Jedenáctiletý chlapec byl synem ing. Merdena ze Zvonařství Herold v Chomutově. Syn a otec byli později

Radnice v Chomutově v roce 1925 (Oblastní muzeum Chomutov)

v táboře zastřeleni a leží na jednom družkovickém poli zahrabáni. Matka zůstala dále v táboře. Tak jsme byli v tomto policejním vězení do čtvrtka bez stravy a vody.

Konečně ve čtvrtek odpoledne došlo ke změně v naší situaci. Postavili nás všechny tváří ke zdi na dvoře vězení. Bylo jen dobře, že jsem uměl česky a tak jsem mohl plánu a všem rozmluvám, které Češi mezi sebou vedli, rozumět a svým spolutrpitelem to sdělit. Byli jsme jeden po druhém četnickým poručíkem vyslýcháni. Jak jsem přišel na řadu, zeptal jsem se poručíka, proč mě zde zavřeli. Ten mi dal odpověď: „Já jsem tě nepřivedl a nemůžu tě ani propustit“. Když jsme byli všichni vyslechnuti, vytvořili jsme na dvoře čtveřice, aby nás odvezli. Jeden Čech držel Hitlerovu bustu v ruce a vyzval všechny, aby při pochodu kolem zdravili tak, jak Adolf (Hitler) žádal, a jiní tito Češi se postavili na druhou stranu s automatem. Rozuměl jsem, jak Čech s Hitlerovou bustou v ruce na ostatní volal: „Když někdo zvedne pracku, ihned na něj vystře-

Radnice v Chomutově v roce 1925 (Oblastní muzeum Chomutov)

lit! Prackou je míněna ruka. Mohl jsem ještě uvědomit ostatní, tohle nedělat, a bez jediného pohledu na Čecha s Hitlerovou bustou jsme šli k bráně ven. Samozřejmě byli strážníci, kteří nás vedli, rozhněvaní, že se jim nepodařilo někoho z nás přivést tak daleko, aby vztyčil ruku a tak na nás střílet.

Byli jsme po cestě častováni kopanci a ranami bičem, protože jsme prý nesprávně pochodovali. Přišli jsme do tábora, byla to stará sklářská huť blízko dvora chomutovského městského statku. Po příchodu jsme se museli postavit do řetězu ve vzdálenosti tří kroků od sebe. Nejdříve jsme museli vyprázdnit naše tašky, všechno před sebe položit a pak se svléknout do naha. Když jsme se svlékli, táborové strážce prohledali naše tašky. Běda tomu, kdo ještě něco v tašce měl a kdyby to úplně malý kus starého papíru byl, dostal hned několik šlehů bičem nebo takový hák na bradu, že stěží našel své dřívější místo. Těm, kdo měli dobré šaty nebo prádlo nebo boty, byly tyto věci odebrány a obdrželi šaty od spolutrpitele, kteří již byli zabiti nebo umučeni. Šaty byly buď roztržené, nebo potřísněné krvavými skvrnami.

Potom jsme přišli do velké místnosti, ve které bylo společně 78 mužů, mezi nimi pan Rafler-Müller z Neudorf/ Biela, obchodník se zbraněmi Böhm a jiní, jejichž jména jsem si nepoznamenal. Místnost byla vydlážděna cihlami se střešou pokrytou střešní lepenkou. Měla jediné okno, ve kterém byl po celý den strážný a nás v místnosti pozoroval. Bylo tam horko jak v pekařské peci. Nikdo neměl postel ani deku, natož pak slaměné lože. Museli jsme ležet na cihlách.

Po celý den už od šesti hodin do večera deseti hodin se nepřetržitě na české povely cvičilo. Byli mezi námi starci 70-80 let a museli se zúčastnit také toho všeho. Jednoho dne se strážnému cvičení nelíbilo a řekl: „No, co je? Když to líp nejde, já vás to naučím!“ Řečeno, vykonáno,

on vzal vždycky devět mužů ven na dvůr ke cvičení, ale běda, když se jeden otočil na nesprávnou stranu, ukázal tím koženým bičem do správného směru, potom přišel nepřetržitý běh pod ranami koženého biče. Mnozí vstoupili a zhroutili se a prosili, ať je zabije, ale jeho šaškárna šla bez překážky dál.

Večer vstoupil velitel tábora do naší místnosti a ptal se, jestli přece mezi námi není někdo, kdo české povely dobře zná. Když se nikdo nehlásil, zvedl jsem ruku a hlásil se. Velitel tábora se mě zeptal, jestli umím dobře česky, já jsem přisvědčil a on mi předal velení. Poprosil jsem ho zároveň, jestli by dovolil vězňům konat vyučování češtiny. Velitel souhlasil a my jsme tak měli na čas cvičení z krku, pak bylo při vyučování dovoleno sedět, sice jen na cihlové podlaze.

Během této doby jsme měli denně jako zaopatření jen 100 g chleba, šálek kávy, ráno a v poledne nic, večer opět 100 g chleba s jedním šálkem kávy. Často jsme byli v noci vyhnáni, museli stát v pozoru a od každého civila Čecha strpět všechno šikanování a soužení. Jedné noci přišel houf Čechů, s nimi četník, a museli jsme se postavit do tří řad s třemi kroky vzdálenosti, potom chodili Češi od jednoho k druhému a ptali se, zda příslušný byl u strany nebo SS nebo SA. Běda tomu nešťastníkovi, když byl u jedné organizace nebo strany. Ti museli běhat po dvoře pod ranami bičem.

Až byli všichni pryč, opustili Češi místnost a my jsme se mohli uložit, o spánku nebyla už řeč, neboť jsme byli všichni rozčilení a nevěděli, co se v nejbližším okamžiku stane. Krátce na to jsme slyšeli rachot automatu, bylo to za svítání, protože kolem našeho okna jel nákladák, který byl naložen mrtvolami zastřelených, bylo to z celého tábora 78 mužů. Hned ráno po vstávání jsem musel přivést s třemi muži kolečko a vozili jsme písek do dvora, zasypat louže krve nešťastníků. Potřebovali jsme osmnáct koleček plných písku, pak se muselo všechno vyházet a krvavé skvrny poházet. Později přijel nákladák zpátky a já jsem musel ten vůz umýt, protože byl celý plný krve. Jak jsem od strážných vyslechl, byli lidé zahrabáni na jednom droužkovickém poli. Mezi těmi mrtvými se ocitl již uvedený ing. Merden z Heroldova zvonářství a jeho jedenáctiletý syn, zatímco jeho žena byla ještě v táboře.

Jednoho dne přišel rozkaz, že tábor se uvolní a obyvatelé půjdou všichni přes hranici k Rusům. Byl sestavený transport a odešel. Večer jsem se dověděl od velitele, který byl štábní kapitán četnictva, že všichni šli do pověstného KZ Maltenu. V táboře ve staré sklárně zůstal doktor jménem Lockwenz z chomutovské okresní nemocnice, nějaký inženýr, Rakušan, který během Hitlerovy doby udělal mnoho dobrého pro české dělníky, protože byl v táboře známý, pak ho navštívili takoví Češi a přinesli mu uzneniny jako uznání, ale toho muže neosvobodili, jeden bývalý kapitán z československé armády, Jugoslávec,

listonoš jménem Havel z Jirkova a já. Zeptali jsme se jednoho strážného, který byl trochu přístupný, co se s námi bude dít, ten řekl: „Nebyl jste u žádné NSDAP a budete propuštěni“. Propuštění ale nepřišlo, Rakušan a Srb šli se stráží do svýchrodných zemí a my ostatní jsme tam v táboře zůstali.

Uplynulo sotva osm dnů a stav vězňů narostl na 360, z toho 78 žen. Přišli následující vězňové, jejichž jména jsem si poznamenal: Pan Mader, ředitel Mannesmannových válcoven Chomutov, z téhož podniku pan inženýr Vierlinger, pan dr. Meier, velkoobchodník z Chomutova, pan Taud, ředitel správy knížecí domény Červený

Hrádek-Jirkov, velkouzenář pan Mittelbach z Chomutova (byl v táboře umučen), pan Müller, majitel kamenolomu z Chomutova - Horní Vsi, farář z Údlic u Chomutova, hajný z Načetína (byl rovněž zabit) a mnoho jiných osobností, jejichž jména mě nenapadají. Byli jsme po novém přírůstku přiděleni do pracovních čet pro ČSD (Česká dráha) v Chomutově a museli vyklízet bombardovanou výtopnu od trosk. Ing. Sturm z Chomutova se účastnil také.

Šel jsem na tuto práci jako tlumočník, předávat spolutrpitelem příkazy traťmistrů, popř. předáků. Bylo přitom mnoho takových, kteří nikdy ve svém životě takovou práci nedělali a byli železniční policií, která měla dozor nad oddíly, bičem popoháněni. Při těchto pracích jsme dostávali v poledne ještě polévku ze sójového šrotu bez soli a každé jiné přísady, kromě 100 g chleba a šálku kávy ráno a večer. Uprchl-li vězeň, přišel vedoucí party, který byl taktéž táborový vězeň, na houpačku (místnost mučení). Na konci se ještě podrobně k této metodě mučení vrátím. Mnoho vězňů nemohlo jít už domů, tak např. pan Mittelbach z Chomutova. Byl tak bit, že jeho obličej byl ocelově modrý a on nikoho nepoznal anebo nevěděl, kde se ocitl, nebyl zcela při smyslech. Jeho vlastní dcera ho nepoznala při pochodu kolem nádraží, a kdo ho znal a nevěděl, že to je on, také ho opět nepoznal, tak zřízený byl tento muž.

Poznal jsem na nádraží jednoho mladého traťmistra, kterému byl přidělený třípokojový byt v Chomutově, Klingergärten, a který nevyužíval. Říkal mi často: „Kam to povede, nevezmu si tu žádný byt, protože v tomhle je všechno kradené“. To je ale také jediný, koho jsem takového poznal, dal nám později dva vozy plné brambor do

Náměstí v Chomutově v roce 1925 (Oblastní muzeum Chomutov)

skladu na vaření pro vězně. Přinášel také některým vězňům chléb a rozdával svoje polední porce.

Železniční policie si našla zábavu v tom, když se někdo při práci zhroutil, hodit ho do vodou naplněného trychtýře po bombě a smát se, když se ruce pokryté bahnem objevily na hladině vody. Byli jsme často rádi, když jsme mohli jít pracovat a měli jsme strach před nedělí, protože o nedělích bylo na pořadu mučení táborovými strážnými a civilními Čechy z města, dokonce i v noci bývali lidé vyšťarani, aby je mučili. Příklad jedné neděle v táboře: dopoledne přišli civilové Češi do tábora, také ženy, a vybrali si své oběti, které týrali údery do tváře, nebo je nechali tlouct jinými. Když ho příslušný netloukl tak, jak oni chtěli, potom dostal druhý od Čechů ránu, někdy také boxerem.

Každého, ať muže nebo ženu, kdo byl členem NSDAP, nebo jehož synové nebo muži u některé takové byli, odvedli po tělesné prohlídce do mučírny. To byla místnost, ve které se každý musel nahý natáhnout a potom byl osmi strážnými jejich nástroji na bití mlácen. Potom byl odveden do pobytové místnosti a musel vestoje na zdi a norem držet list papíru proti zdi. Běda, když padl na zem a strážný to zpozoroval, potom dostal háky na bradu a facky. Jednoho dne přivezli bývalou městskou policii, ti byli ovšem tak, jako ostatní čekatelé mučení, každý třetí den zbiti. Jeden z bývalých policajtů, dost velký, silný muž, popadl po první ráně, kterou dostal, jednoho strážného pod krkem. Blízko stojící jiný strážný ho hned zastřelil. Na několik dní bylo mučení zastaveno.

Nahoře v traverze bylo zabudováno zavěšené kolo, přes které byl natažen provaz. Na konci byla udělaná

smyčka, skrz kterou museli ubozí lidé prostrčit ruce, kolem nich potom pevně utažená a druhý konec byl, když muže vysoko vytáhli, pevně přivázaný na jeden sloupek, čímž dosáhli, že bitý se nemohl pustit do strážného. Často zůstali ubožáci viset nebo člověka nechali ležet na zemi.

Ti, kteří byli dvakrát nebo dokonce už třikrát bití, měli hnisavé rány. Hnis tekł košilí a sakem. Záda ubohých lidí byla posetá mouchami a strašlivě páchli. Dali je sice zvlášť do malé místnosti, tzv. „marodky“, ale o léčení nebylo ani potuchy. Bylo to kolem osmi nebo deseti osob, které na této „marodce“ ležely. Pak si museli zbití, tedy ti, kteří se stěžít mohli pohnout, vyryt dva metry hlubokou díru o 60 cm šířky. Večer, jak byla díra hotová, je postavili a první si musel lehnout do vyhloubené díry (hrobu), teprve když v něm ležel, shora na něj vystřelili. Na toho mrtvého si lehl druhý, kterého rovněž shora zastřelili a tak to šlo dál, až byl hrob plný. Jednou bylo místo ještě pro jednoho, tu právě došli pro ženu 67letou, které ostříhali vlasy. Bili ji, protože ona neřekla, kde se zdržuje její syn a ona se musela položit na již zastřelené, a také tak jako ostatní byla zastřelena.

Nealézám slov, abych popsal, jak vypadali lidé, které dvakrát zbili. Viděl jsem jednoho příslušníka zbraní SS, který byl zmlácen dvakrát. Nehledě na tělo, které bylo celé rozbité, byl jeho pohlavní úd na průměr asi 8-9 cm síly zduřelý, úplně podlitý krví a varlata začala hnisat; až k řitnímu otvoru bylo všechno plné hnisu, strašlivě zapáchal. A toto všechno jen proto, že byl Němec a příslušník SS.

Den co den k tomu docházelo víc a víc. „Bezpečnostní stráž“ přinášela lidi zvenčí už polomrtvé do tábora. Jednou přinesli jednoho těžce zraněného Lotyšce, který za rekonvalescence ležel v lazaretu, v nemocničních nosítkách, oblečený v košilí a spodkách. Uměl špatně německy. Protože jsem se ho musel vyptávat, řekl mi, že lituje, nevěděl, co znamená SS, přišel se sám přihlásit bojovat a byl u SS,

aniž by to věděl. Tento ubohý člověk byl ještě téhož večera zastřelen.

Později přišli také důstojníci české armády a hledali si oběť v táboře. Našli starého, bývalého penzionovaného německého plukovníka, který od roku 1918 do 1924 sloužil v českém vojsku a odtamtud byl penzionován; ten byl doslova ubit k smrti. Fotograf Schuster z Chomutova a výrobce klavírů Lutz byli také v táboře zabiti. Dále městský zeměměřič, měl polsky znějící jméno. Jednou přišlo také množství českých důstojníků a vytýkali veliteli, že má v táboře ještě živou bývalou městskou policii a řekli: „Odklidte je přece pryč, ten ksindl!“ Říkal to česky, ale já jsem mu rozuměl.

Byl jsem také nějakou dobu v kuchyni. Na jídelním lístku nebylo nic než sójová šrotová polévka bez soli a večer, jak už bylo řečeno, káva a chléb, ale ve skladu plesnivělo máslo, margarín, nudle, kroupy a jiné potraviny. Každý strážný, velitel také, jezdili s plnými kufry v kradených autech domů a brali potraviny, šaty, prádlo a jiné věci s sebou. Příbuzní vězňů v táboře přinášeli prádlo pro otce a syny, také chléb nebo potraviny. Strážní u brány věci přijali, ty byly přineseny do strážnice, prohlédnuty, a když tam bylo dobré prádlo, rozdělili se strážní mezi sebou, potraviny nechali vyschnout nebo strážnými sníst. Teprve úplně ke konci dostávaly ženy večer svůj chléb namazaný margarínem a do polévky přišla sůl, ještě později se dal velitel obměkčit k tomu, aby v polévce jednou týdně uvařili koňské maso.

Tak to šlo, dokud jsme nebyli přestěhováni do Ciprianského tábora v Horní Vsi. V tomto táboře jsem se musel podrobit operaci a směl jsem tam pak zůstat. Když jsem se uzdravil, zrál ve mně plán k útěku, který jsem také uskutečnil.

A toto tehdy civilizovaný, ještě k tomu demokratický svět, podepsal, umlčel a v rozhlasu ještě prorokoval jako „osvobození“!

POZNÁMKY

1. Výpověď Ottokara Kremena byla podle údajů paní Hedwig Gremmrig (Domovský spolek Chomutov) 1996 na podnět Ottmara Kreissla (†) přijata do chomutovské ročenky (Komotauer Jahrbuch" . 1, S. 79). Jiné údaje o této osobě nejsou známé, protože není registro-

ván u sudotoněmeckého sdružení. Jeho výpověď byla ovšem potvrzena dalšími pamětníky a zážitky O. Kremena v tomto českém táboře v Záluží částečně potvrzeny.

Mysleli jsme si, že jde o pracovní nasazení ke sklizni

FRANZ MÜLLER Z KADANĚ

Narodil jsem se dne 21. února 1928 v obci Pětipsy (Fünfhunden) v Doupovském pohoří u Kadaně. Zde jsem také žil na konci války¹. Byl jsem zatčen 2. srpna 1945, v den podepsání Postupimské dohody. Všichni mladiství se tehdy museli v poledne přihlásit na národním výboru. Netušili jsme, co nás čeká a tak jsme tuto vyhlášku všichni uposlechli, neboť jsme si mysleli, že jde o pracovní výzvu na žně. Když jsme tam přišli a uviděli české vojáky, tak jsme se obávali nejhoršího. Bylo nás asi patnáct, všechny nás bez jakéhokoliv obvinění začali mlátit. Museli jsme stát v pozoru s připaženými rukama. Křičeli na nás, že jsme Hitlerova mládež a začali nás mlátit kabely a biči. Když jsme měli opuchlé ruce a krvavé tváře, tak se nám ještě pokoušeli kapesními noži odřezat vlasy. Z této skupiny byli ještě vybráni čtyři hoši, s kterými měli další úmysly. K těm jsem patřil také já.

Venku na ulici stál vůz, ke kterému byly zapraženy koně, a ve kterém seděli Češi s odjištěnými samopaly. Museli jsme se postavit po obou stranách tohoto vozu a s poznámkou, že toto je sport, jsme běželi přes vesnici směrem do Kadaně. V obci Weinern (Vinařov), která byla již obsazena českou armádou, jsme se zastavili na národním výboru. Rodičům Kurta Ritze, který byl také mezi námi, se podařilo antifašistickým potvrzením dosáhnout propuštění jejich syna, takže jsme zbyli již jenom tři, když jsme přišli do kasáren v Kadani. Zde bylo mnoho českých vojáků, kteří nás znovu mlátili. Potom nás zavřeli, po jednom, do cely.

Příští den bylo střídání strážce. Jeden Čech, který byl při pohledu na nás otřesený, nás dovedl k nějakému vodovodu, abychom se mohli omýt od krve. Dal nám hrnek kávy a kousek chleba. To bylo první jídlo, které jsme dostali. Večer jsme dostali stejnou porci a v poledne slabou polévku, ve které plavalo několik kousků zeleniny. To byla naše denní strava.

Byli jsme v místnosti v přízemí, s okny na silnici. Spali jsme na holé podlaze, která byla bohudíky ze dřeva. Pro naši nutnou potřebu stál v rohu k dispozici kbelík. V příštích dnech se místnost zaplnila dalšími mladistvými. Skrze okno do ulice nám ve dne i v noci nadávali čeští civilisté do německých prasat a kurev, a také na nás plivali oknem. Když se objevila u dveří stráž, tak jsme museli stát všichni v pozoru a někdo musel podat hlášení. Jelikož jsem uměl trochu česky, tak padl tento úkol na mě. Text hlášení mi byl předepsán. Musel jsem nejdříve nahlásit, kolik německých sviní je přítomno, a že z nich jsem největší svině já sám. Později se to změnilo a z Hitlerovy mládeže a německých sviní jsme byli náhle werwolfkurvy. A tak jsem musel

hlásit: „Hlásím, že zde jsou werwolfské kurvy a já jsem hlavní werwolfská kurva“. Od této doby nás považovali za Werwolfy a sprosté bestie a byli jsme zařazeni jako zvláště nebezpeční, hned po členech SS, pokud tito ještě byli živí. Členové SS museli každé dopoledne pochodovat na kasárenském dvoře až do upadnutí. My jsme museli maširovat za nimi, nebo lézt po břicho, a přitom nás bičovali po zádech. Naše záda již měla skoro všechny barvy. K tomu si vymysleli ještě různá zvláštní sadistická speciální zacházení. Následně jsme ještě za toto mučení museli svým trýznitelům poděkovat.

Denně přicházeli další mladiství z různých obcí našeho kraje. Také jedna skupina z Podbořan, která nám vyprávěla hrozné věci. Mezi novými byl také Franz Runtsch z Radonic. Protože uměl velice dobře česky, stal se z něho náš tlumočnick.

Přišla neděle, když se ve dveřích objevil český důstojník v perfektní uniformě a s aktovkou v podpaží. Když jsem mu podal hlášení, tak mi rozkázal, abych vyšel ven k výslechu. Výslech se konal v jedné speciálně zařízené místnosti. U stolu seděli dva nebo tři důstojníci, kteří byli odpovědní za výslech a jeden zapisovatel u psacího stroje. Bylo zde též mlátící komando sestávající ze tří vojáků. První otázka zněla: *Kdy jsi vstoupil do HJ?* Jelikož jsem si na takové nepodstatné věci a datum nemohl vzpomenout, tak jsem se zamyslel. Okamžitě padla poznámka – *Ta svině nám chce lhát* – načež jsem se musel svléknout do naha a lehnout si na stůl. Komando se ujalo své práce. Jeden se položil na moje záda, abych se nemohl bránit, druhý mi mými ponožkami zacpal ústa, abych nemohl křičet a moje paty u nohou mi zpracovávali obuškem. Zbavil jsem se toho mučení tím, že jsem toho vojáka, který na mě ležel, setřásl. Potom mě mlátili dřevěným obuškem. Pokaždé, když jsem na některou otázku nemohl odpovědět, tak důstojník pohybem palce dal pokyn k dalšímu mlácení. Položili mi hlavní otázku týkající se mé údajné příslušnosti k organizaci Werwolf. Toto jsem samozřejmě popíral, pro-

Franz Müller (archiv domovského spolku Kadaň)

tože jsem vůbec nevěděl, zdali tato organizace skutečně existuje.

Aby dosáhli mého přiznání, tak si vymysleli něco zvláštního. Ten nejsilnější vzal moji hlavu mezi své nohy a plochou stranou své šavle mne udeřil přes moje nahá záda. Při každém úderu šavlí praskla moje kůže, takže jsem měl záda zcela zakrvácená. Ztrácel jsem přitom vědomí, tak mi vždy strčili hlavu do kýblu se studenou vodou. Protože jsem stále trval na své pravdě, tak do mě kopali holínkami, myslel jsem, že mě ukopou k smrti. Nyní jsem byl ochoten přiznat úplně všechno. Když potom ještě do místnosti přivedli jednoho kluka, o kterém jsme věděli, že není duševně zdravý, a který potvrdil, že každý člen HJ je současně příslušník Werwolfu, tak jsem již dále nekladl žádný odpor. S poznámkou, že budu druhý den zastřelen, mě vyhodili ven na schody vedoucí k přízemí. Potom mě kamarádi položili na jeden ze tří slavníků. Ti ostatní, jen lehce zranění, museli ležet na podlaze, neboť naše skupina se rozrostla až na osmdesát mladistvých.

Příští ráno se objevil jeden z mých učitelů s otázkou: „Kde je ten vysoký?“ Tím myslel mě, neboť jsem měl 189 cm. Když ukázali na mě, tak řekl německy: *Was, du Schwein lebst noch, ich dachte, du schon schießen, du schon lange tot!* („Co ty prase, já myslel, ty zastřelen, ty již dávno mrtvý!“) Asi se neodvážili mě, sedmnáctiletého bez důvodů zastřelit. Později přišel můj bývalý učitel tělocviku, s jedním strážným, který byl také internován v kasárnách, aby mne ošetřil. Jediné, co měl k dispozici, byla role hnědého toaletního papíru a tím se pokoušel zakrýt moje zranění. To bylo jediné ošetření, kterého se mi dostalo. Ještě desítky let zůstaly na mých zádech viditelné jizvy.

Když bylo vyšetřování uzavřeno, tak jsme museli podepsat protokoly. Jejich obsah jsme nemohli zkontrolovat a také to nebylo v jejich úmyslu. Tlumočnick nám pouze sdělil, že za trest půjdeme na nucené práce, pravděpodobně do hutí. Několik dnů nato jsme byli odvezeni vlakem

Kadaň s mostem přes Ohři (archiv Nadační spolek Žatec)

do lágru závodů PZS Kladno. Již na nádraží nás „přivítalo“ velké množství civilistů, kteří nám nadávali, plivali po nás a házeli po nás kameny. Pravděpodobně byl příchod této tzv. werwolfskupiny již signalizován dopředu a tak jsme se pouze pod ochranou armády dostali bezpečně do lágru. Tam nás čekala hrozná doba.

Věznění mladistvých v kasárnách v Kadani nemohla být rozhodně spontánní akce, ale cílené jednání tehdejšího vedení úřadů s podporou armády a místních funkcionářů, neboť se tyto události odehrávaly systematicky s mladistvými v celém kraji a výslechové protokoly byly sepisovány zcela v režii důstojníků čsl. armády. Také generální obvinění, že HJ je současně organizace Werwolf patří k obvinění, kterého bylo dosaženo prostředky nátlaku a mučením². Všechno, až k našemu odvezení do Kladna, bylo organizováno státní mocí. Veřejnosti jsme byli prezentováni jako nebezpečné bestie s razítkem Werwolfu, i když jsme s tím neměli nic společného a většina z nás byly vlastně ještě děti.

POZNÁMKY

1. Franz Müller začal v roce 1944 studovat inženýrství na stavební škole pro vodní hospodářství a techniku v Chebu. Po vyhánání v srpnu v roce 1946 pokračoval ve studiích v Schleusingen (Duryňsko) a následně studoval stavebnictví na Technické vysoké škole v Drážďanech. Zde

později učil jako docent a následně byl vedoucím v laboratoři stavebního úřadu v Schleusingen až do důchodu.

2. Z tohoto náhledu je nutné číst dobové české vyšetřovací zprávy. Viz s. 184.